

Raadsvoorstel

Embargo tot 18 april 2019 tot 15.00 .uur

Onderwerp Gemeentebegroting 2019

Registraties

Steller/teln

Hilda Smit/ 7690 Jaap Tel 7326 Bijlagen 3

Classificatie

Vertrouwelijk (bij gebruik van persoonsgegevens)

Portefeuillehouder

De Rook

Raadscommissie

Alle

Langetermijn agenda
(LTA) Raad

LTA ja: Maand mei jaar 2019

LTA nee:

Niet op LTA

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit:

- I. de gemeentebegroting 2019 vast te stellen overeenkomstig het voorliggende ontwerp en de opgenomen indeling naar programma's;
- II. een paragraaf herindeling op te nemen in de planning- en control producten in de jaren 2019 tot en met 2021;
- III. de baten, lasten (inclusief de voorgestelde intensiveringen ad 17,871 miljoen euro incidenteel en 19,627 miljoen euro structureel en de voorgestelde hervormingen ad 41,556 miljoen euro incidenteel en 5,670 miljoen euro structureel), toevoegingen en onttrekkingen aan reserves voor 2019 per programma vast te stellen en de meerjarenraming 2020-2022 als leidraad voor het te voeren beleid te aanvaarden;
- IV. de kredieten voor routine-investeringen voor in totaal 12,1 miljoen euro beschikbaar te stellen conform het overzicht 4.5 investerings- en financieringsstaat van de financiële positie in de gemeentebegroting 2019;
- V. een uitvoeringskrediet van 12,329 miljoen euro beschikbaar te stellen voor de investeringen en vervangingen in de openbare ruimte (5,516 miljoen euro incl. geraamde afdracht BCF voor investeringen in het bestaande riool en 6,813 miljoen euro voor investeringen in overige vervangingen in de openbare ruimte);
- VI. als meerjarige exploitatieproject aan te merken virtueel Groningen;
- VII. dat in afwijking van Artikel 5 lid 5 Treasurystatuut 2018-2019 het rente omslag percentage (ROP) wordt vastgesteld met als uitgangspunt een verwacht resultaat van nul voor 2019 in plaats van een vastgesteld resultaat van nul de komende vier jaren;
- VIII. te accepteren dat de Algemene Egalisatie Reserve (AER) voor het weerstandsvermogen tijdelijk onder de 20 miljoen euro komt.

Met de op 2 januari 2019 door de raad vastgestelde verzamelbesluit is de financiële regelgeving van de oude gemeente Groningen van toepassing. Waar in dit raadsvoorstel wordt gerefereerd aan financiële regels vastgesteld door de raad voor 2019, betreffen dit de regels van de oude gemeente Groningen.

Leeswijzer/inhoudsopgave raadsvoorstel

Aanbiedingsbrief begroting 2019/voorjaarsbrief 2019 (kaders begroting 2020)

Begroting 2019- anders dan anders

- *Beleid*
- *Indicatoren*
- *Financiën*

Programma-indeling en paragraaf herindeling

- Programma-indeling
- Paragraaf herindeling

Meerjarige projecten

Onderzoeksplan Doelmatigheid Doeltreffendheid 2019

Begroting 2019- begrotingswijziging 2019

Financiële uitgangspunten en kaders begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022

- Financieel meerjarenbeeld 2019-2022
- Overige financiële uitgangspunten

Routine investeringen 2019

Vervangingen in de openbare ruimte

Stand Algemene Egalisatie Reserve (AER)

Aanbiedingsbrief begroting 2019/voorjaarsbrief 2019 (kaders begroting 2020)

Doordat de beleidsrijke ontwerpbegroting 2019 (waarin het Coalitieakkoord is verwerkt) in april 2019 aan de raad wordt aangeboden is het aanbieden van een Voorjaarsbrief 2019 (kaders voor begroting 2020) in mei aan de raad overbodig (zie ook brief van 31 januari 2019 Planning- en control cyclus 2019). In de aanbiedingsbrief bij de ontwerpbegroting 2019 wordt ook alvast vooruit gekeken naar 2020-2022. Het voorjaarsdebat dat normaal bij de behandeling van de Voorjaarsbrief 2019 zou plaatsvinden, vindt nu plaats bij de behandeling van de ontwerpbegroting 2019 aan de hand van de aanbiedingsbrief.

Om de (nieuwe) raad goed mee te nemen, is de titel van de aanbiedingsbrief gewijzigd in **“aanbiedingsbrief ontwerpbegroting 2019/ Voorjaarsbrief 2019”**.

Deze werkwijze betekent wel dat alleen ten aanzien van de jaarschijf 2019 in de ontwerpbegroting 2019 amendementen kunnen worden ingediend, maar over de (andere) inzet van middelen in 2020 e.v. kunnen, indien gewenst, natuurlijk moties worden ingediend.

De voorjaarsbrief, met daarin de stand van zaken en de voornemens van het college voor de komende jaren, wordt normaal als brief aan de raad verstuurd. De aanbiedingsbrief bij de ontwerpbegroting nemen we normaal op in het raadsvoorstel van de begroting omdat het een samenvatting betreft van het beleid dat in de begroting is opgenomen.

Omdat in dit speciale jaar de beide brieven zijn samengevoegd, heeft uw raad een brief aanbiedingsbrief begroting 2019/voorjaarsbrief 2019 ontvangen.

De informatie in de aanbiedingsbrief 2019 nemen we op in de begroting 2019 bij het onderdeel aanbiedingsbrief.

Voor het begrotings- en voorjaarsdebat zijn in bijlage 1 de intensiveringen en hervormingen 2019 en de voorgestelde intensiveringen en hervormingen 2020-2022 opgenomen. Deze informatie is opgenomen in hoofdstuk 4 Financiële positie van de begroting 2019.

Begroting 2019- anders dan anders

De begroting 2019 is de eerste begroting van de gemeente Groningen nieuw. Een consequentie van de nieuwe gemeente is dat we geen vergelijkende financiële cijfers en indicatoren hebben kunnen opnemen van eerdere jaren/ jaarschijf 2018.

Beleid

De ontwerpbegroting 2019 is in eerste instantie opgesteld op basis van bestaand beleid. Het nieuwe beleid opgenomen in het "Coalitieakkoord Gezond, groen en gelukkig Groningen hebben we verwerkt in **het begin van ieder programma onder het kopje 'relevante ontwikkelingen'**. Het nieuwe beleid is verwoord, op basis van intensiveringen, hervormingen en de af te sluiten maatschappelijke akkoorden. Daarmee wordt in deze Ontwerpbegroting een eerste uitwerking gegeven van het Coalitieakkoord.

Indicatoren

Om de voortgang van het beleid te meten zijn effect- en prestatie indicatoren in de begroting 2019 opgenomen. Het betreffen de indicatoren die in de oude gemeente Groningen in de begroting 2018 waren opgenomen. Er zijn zoals hiervoor gemeld alleen streefcijfers voor 2019 opgenomen. In bijlage 2 hebben we voor u de indicatoren van de begrotingen 2018 (inclusief concept gegevens rekening 2018) van de oude gemeente Groningen opgenomen. In overzicht 5.11 van de begroting 2019 zijn de wettelijke beleidsindicatoren opgenomen. Omdat het informatie betreft voor de jaarschijven 2014 tot en met 2018 is ervoor gekozen deze voor de oude gemeenten (Groningen, Haren en Ten Boer) te laten zien.

In afstemming met uw audit committee worden de opgenomen indicatoren in de begroting 2019 beoordeeld ook in relatie tot de sporen opgenomen in het Coalitieakkoord. Een voorstel tot wijziging van de indicatoren wordt voor de aanbidding van de begroting 2020 met uw raad besproken.

Financiën

Normaal wordt per deelprogramma het verschil toegelicht tussen de lasten en baten opgenomen in de begroting 2019 en de lasten en baten van de actuele begroting 2018. Omdat er geen vergelijk mogelijk is met 2018, zijn de totale lasten en totale baten 2019 per deelprogramma toegelicht. De financiële toelichting is gesplitst in bestaand beleid en nieuw beleid vanuit het Coalitieakkoord 'Gezond, groen, gelukkig Groningen'. De intensiveringen 2019 en hervormingen 2019 worden bij het onderdeel Coalitieakkoord toegelicht. Een integraal beeld van alle intensiveringen 2019-2022 en hervormingen 2019 -2022 is opgenomen in hoofdstuk 4 van de begroting 2019 (Financiële positie) en in bijlage 1 van dit raadsvoorstel.

Opgenomen verwachte reservemutaties naar aanleiding van de jaarrekeningen 2018 Groningen, Haren en Ten Boer oud

Op basis van de concept resultaten rekening 2018 zijn de reserve mutaties verwerkt in het overzicht 4.6.1 reserves begroting 2019. De verwachte reservemutaties rekening 2018 zijn meegenomen bij bepaling van het beschikbare weerstandsvermogen 2019 en financieringsbehoefte maar zijn verder **niet meegenomen bij de reservemutaties bij de programma's**.

Programma-indeling en paragraaf herindeling

Programma-indeling

In de financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet van de gemeente Groningen is opgenomen dat de raad bij aanvang van iedere raadsperiode een programma-indeling voor die raadsperiode vaststelt. Omdat de ontwerpbegroting 2019 al grotendeels moest worden opgesteld voordat de nieuwe raad geïnstalleerd was, gebruiken we de programma-indeling 2018 gemeente Groningen oud ook als programma-indeling voor de begroting 2019.

Paragraaf herindeling

Per 1 januari 2019 zijn de gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer opgegaan in de nieuwe gemeente Groningen. Het besluitvormingstraject heeft langer geduurd dan voorzien, waarmee de voorbereiding op de ambtelijke fusie zeer kort was.

De drie gemeenten hebben gezamenlijk per onderwerp beoordeeld wat er vóór 1 januari 2019 moest en kon worden geharmoniseerd en wat er ná 1 januari 2019 moest en kon worden geharmoniseerd. Deze analyse van beleid en regelgeving heeft een groot aantal onderwerpen opgeleverd, die ná 1 januari worden geharmoniseerd. De belangrijkste oorzaak is dat harmonisatie van regelgeving en beleid een zorgvuldig en gedragen traject moet volgen met alle betrokkenen, waarvoor onvoldoende tijd beschikbaar was in 2018. Volgens de wet Arhi (Algemene Regels Herindeling) heeft de nieuwe gemeente Groningen twee jaar de tijd om te harmoniseren. In de paragraaf herindeling is op hoofdlijnen een lijst opgenomen met onderwerpen die in 2019 en 2020 worden geharmoniseerd, gecategoriseerd naar programma.

Meerjarige projecten

Met het vaststellen in 2017 van het raadsvoorstel 'Eén integraal afwegingsmoment, kader op te nemen bestemmingsvoorstellen jaarrekening' (6108894), is door de raad van de oude gemeente Groningen besloten om de tussentijdse resultaten op meerjarige projecten voor de hele looptijd van het project beschikbaar te houden en tussentijds bij een jaarrekening te bestemmen voor de uitvoering van het project in de restantperiode. In het raadsvoorstel Kader Meerjarige projecten uit 2017(6455412, is een nadere uitwerking gegeven van welke meerjarige exploitatieprojecten onder dit kader vallen. In dat kader is verder bepaald dat bij de begroting of tussentijds bij een verzamelvoorstel begrotingswijzigingen een voorstel aan uw raad kan worden gedaan om een project als een meerjarig exploitatieproject aan te merken.

Wij stellen uw raad voor het project Virtueel Groningen 2022 aan te merken als meerjarig exploitatieproject.

Omschrijving	Loop tijd	Totale beschikbare budget	Ingezet voorgaande jaren	Begrote uitgaven 2019	Begrote uitgaven 2020	Begrote uitgaven 2021	Begrote uitgaven 2022	Begrote uitgaven 2023
Virtueel Groningen 2022	2019-2023	3.740	-	1.100	990	880	770	-

Virtueel Groningen 2022

Door de opkomst van digitalisering en nieuwe technologie zijn nieuwe vormen van dienstverlening wenselijk. We zijn daarom gestart met het traject Virtueel Groningen 2022. Met dit traject hebben we de basis gelegd voor een nieuwe visie op dienstverlening en digitalisering. In een Plan van Aanpak hebben we beschreven hoe we de ambities kunnen realiseren en is een aantal projecten vastgesteld voor 2019. Door vaststelling van de begroting 2019 worden middelen beschikbaar gesteld voor deze digitale transformatie. De projecten lopen echter door tot in 2023. Door deze projecten te benoemen als meerjarig project, blijven de middelen gedurende de looptijd hiervoor beschikbaar.

Onderzoeksplan Doelmatigheid Doeltreffendheid 2019

U ontvangt gelijktijdig met de ontwerpbegroting 2019 per brief het onderzoeksplan Doelmatigheid Doeltreffendheid 2019. Voor 2019 stellen we voor twee aanvullende onderzoeken uit te voeren; Harmonisatie beleid en regelgeving naar aanleiding van de herindeling en Stapeling van hulp en ondersteuning in het sociaal domein.

Kader

Het kader waarbinnen de begroting 2019 tot stand komt, is wettelijk geregeld in de Gemeentewet en in het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). Daarnaast zijn in de financiële verordening (7161425) kaders opgenomen voor programma indeling, afschrijvingstermijnen etc. In de kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2016 (5714411) heeft de raad van de oude gemeente Groningen kaders opgenomen voor weerstandsvermogen en risicomanagement. De raad heeft op 9 november 2016 bij amendement besloten dat het minimumniveau van de Algemene Egalisatie Reserve (AER) 20 miljoen euro moet zijn.

Mogelijke oplossingen

---

nvt

Maatschappelijk draagvlak en participatie

---

nvt

Financiële consequenties

Begroting 2019- begrotingswijziging 2019

Alle voorgestelde intensiveringen 2019- 2022 en hervormingen 2019- 2022 zijn verwerkt in de begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022. Indien uw raad anders besluit bij de begrotingsbehandeling 2019, dan wordt de begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022 aangepast.

Financiële uitgangspunten en kaders begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022

Normaal stelt de raad met het vaststellen van het financieel meerjarenbeeld voor de komende vier jaar de kaders en uitgangspunten vast voor het opstellen van de komende begroting. Dit doet de raad bij het voorjaarsdebat.

De raden van de oude gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer hebben voor de begroting 2019 geen uitgangspunten en kaders vastgesteld.

Met het vaststellen van de begroting 2019, stelt uw raad ook impliciet de financiële uitgangspunten en het financieel meerjarenbeeld 2019-2022 vast.

Financieel meerjarenbeeld 2019-2022

Het meerjarenbeeld 2019-2022 is het uitgangspunt bij het opstellen van de begroting 2019 van de heringedeelde gemeente Groningen. Normaal is het financieel meerjarenbeeld een separaat document dat wordt vastgesteld door de raad. Het financieel meerjarenbeeld 2020-2023 wordt 11 juni 2019 aangeboden aan uw raad.

In hoofdstuk 4. Financiële positie onderdeel '4.2. het financieel meerjarenbeeld 2019-2022' van de begroting 2019 geven we aan wat de verwachte financiële autonome ontwikkelingen zijn in de komende jaren. Het geeft de financiële ruimte weer voor de komende periode. De financiële ruimte wordt beïnvloed door de ontwikkeling van het gemeentefonds, de loon- en prijsstijgingen, renteontwikkelingen, de opbrengst van de gemeentelijke belastingen en overige mee- en tegenvallers. In de categorie mee- en tegenvallers zijn de voorbeslagen op de begroting 2019 en financiële harmonisatie-effecten door de herindeling opgenomen.

Voorbeslagen op de begroting 2019 zijn besluiten die door de raden van de oude gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer na vaststellen van de respectievelijke begrotingen 2018 zijn gedaan en die beslag leggen op de financiële ruimte 2019-2022.

Het financieel meerjarenbeeld 2019-2022 is geactualiseerd ten opzichte van de standen van het meerjarenbeeld voor de jaren 2019-2022 zoals opgenomen in de primitieve begrotingen 2018 van de oude gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer.

Overige financiële uitgangspunten

Naast het financieel meerjarenbeeld 2019-2022 zijn er overige financiële uitgangspunten gebruikt (zie hieronder) voor het opstellen van de begroting 2019-2022.

Deze worden normaal ook opgenomen in het raadsvoorstel financieel meerjarenbeeld 2019-2022.

Uitgangspunten ontwerpbegroting 2019		
<i>Nominale ontwikkelingen (stijging lonen en prijzen)</i>		
1.	Nominale compensatie 2019	2,78%
2.	Tarief stijgingspercentage 2019	2,50%
<i>Rente</i>		
3.	Rentepercentage nieuwe lang lopende leningen	1,75%
4.	Rente omslag percentage (ROP)	2,00%
5.	Rente omslag percentage grondexploitaties (ROP Grex)	2,01%
6.	Rente percentage exploitatie debet	0,00%
7.	Rente percentage exploitatie credit	0,00%
8.	Rente rekeningcourant faciliteit derden	0,40%

Zie voor een uitgebreide toelichting overzicht 5.12 financiële uitgangspunten begroting 2019.

Omdat het rente omslag percentage (ROP) 2019 is vastgesteld in afwijking van de met de raad vastgestelde werkwijze opgenomen in het treasurystatuut en de raad daar afzonderlijk over besluit lichten we de werkwijze berekening ROP hieronder toe.

In het treasurystatuut is voor het ROP de volgende omschrijving opgenomen:

Berekening van het ROP vindt plaats conform de BBV-voorschriften. Het percentage van deze omslagrente wordt bepaald uit het gewogen gemiddelde van de rentekosten op de opgenomen langlopende leningen, kortlopende leningen, kredieten en bekleemde reserves. Het ROP wordt vastgesteld met als uitgangspunt een verwacht resultaat van nul voor de komende vier jaren. De uitkomst van dit percentage van de omslagrente wordt naar boven afgerond op een veelvoud van 0,05%.

Bij de bepaling van het ROP is als uitgangspunt gehanteerd een verwacht resultaat van nul voor 2019 en niet een verwacht resultaat van nul voor 2019-2022. Dit sluit beter aan bij de huidige BBV regelgeving en geeft een realistischer beeld. In het Treasurystatuut 2020-2021 formaliseren we deze gewijzigde werkwijze. In het najaar 2019 leggen we deze voor aan de raad.

Routine investeringen

De routine investeringen zijn investeringen ter vervanging van bestaande activa met als doel de bedrijfsvoering op het huidige peil te houden. Het betreft voornamelijk investeringen in automatisering, meubilair, huisvesting, voertuigen en materieel. Voor 2019 verwachten wij de 19,9 miljoen euro routine investeringen. Een deel van de investeringen komt nog ten laste van de kredieten van voorgaande jaren (7,8 miljoen euro). Dit houdt in dat wij in 2019 voor totaal 12,1 miljoen euro aan nieuwe kredieten voor routine-investeringen nodig hebben. De kapitaallasten van de nieuwe kredieten voor routine investeringen 2019 hebben wij opgenomen in deze begroting.

Routine-investeringen 2019 (bedragen x 1.000 euro)	Beschikbaar te stellen krediet
Vervangingsinvesteringen Informatie & Onderzoek	208
Vervangingsinvesteringen Stadsontwikkeling	175
Vervangingsinvesteringen Sport050	70
Vervangingsinvesteringen Stadstoezicht	12
Vervangingsinvesteringen Oosterpoort/ Stadsschouwburg	1.314
Vervanging materieel Stadsbeheer	9.821
Materieel Maatschappelijke Participatie	495
Totaal	12.095

Vervangingen in de openbare ruimte

Voorgaande jaren werd direct na vaststelling van de begroting een afzonderlijk voorstel aan u voorgelegd voor het beschikbaar stellen van kredieten voor vervangingen in de openbare ruimte. Bij het opstellen van de begroting wordt rekening gehouden met deze investeringen en wordt hier financiële ruimte voor gereserveerd. Vanaf de begroting 2017 nemen we een afzonderlijk besluitpunt op in het raadsvoorstel bij de begroting voor toekenning van de kredieten voor vervangingen in de openbare ruimte. Conform de financiële verordening moet u specifiek kredieten gedurende het jaar beschikbaar stellen voor alle investeringen anders dan routine investeringen. Hiermee vervalt het afzonderlijke voorstel en verlagen we de administratieve lasten. In het raadsvoorstel van de begroting wordt jaarlijks een onderbouwing opgenomen voor de hoogte van de kredieten. Omdat de kredieten nog niet in de concept-gemeentebegroting zijn opgenomen, leidt het beschikbaar stellen ervan tot een eerste begrotingswijziging op de begroting 2019. In bijlage 3 vindt u de onderbouwing van het krediet vervangingen in de openbare ruimte.

Stand Algemene Egalisatie Reserve (AER)

In de paragraaf weerstandsvermogen, onderdeel 3.3.6 beschikbaar weerstandsvermogen geven we de verwachte stand eind 2019 (15,404 miljoen euro) van de AER weer. Let wel dit is de stand voor het weerstandsvermogen. De werkelijke stand ligt hoger omdat er voor het weerstandsvermogen rekening wordt gehouden met toekomstige onttrekkingen na 2019.

We constateren dat de verwachte stand van de AER onder het door uw raad vastgestelde minimumniveau van 20 miljoen euro ligt (amendement 9 november 2016). Bij de actualisering van de kadernota weerstandsvermogen later dit jaar komen we terug op hoe we hiermee om willen gaan. Dit zal leiden tot een herverdeling van middelen over de reserves. Hierbij willen we ook het aantal reserves terugbrengen

---

Overige consequenties

Zie raadsvoorstel

Ambtelijk advies (weging mogelijkheden, draagvlak en consequenties)

Nvt

Vervolg

Ambtelijk wordt op 18 april 2019 een toelichting op hoofdlijnen gegeven op de ontwerpbegroting 2019. De stand van zaken wordt gevolgd via de reguliere documenten in de planning- en control cyclus (P&C cyclus). Het eerste document in de P&C cyclus van de gemeente Groningen is de eerste voortgangsrapportage 2019. Deze ontvangt u 11 juni 2019.

Wellicht ten overvloede vermelden we nogmaals dat uw raad in juli de afsluitende documenten, te weten de jaarrekeningen 2018, uit de P&C cyclus, van de 3 heringedeelde gemeenten bespreekt.

Lange termijn Agenda

15 mei begrotingscommissies

22 mei Begrotingsraad 2019/ voorjaardebat voor begroting 2020

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,

de secretaris,

Peter den Oudsten

Diana Starmans

Dit raadsvoorstel is elektronisch aangemaakt en daarom niet ondertekend.

Bijlage 1 Intensiveringen en hervormingen 2019

Intensiveringen 2019-2022

In onderstaand overzicht staan de intensiveringen (knelpunten en ambities) waarvoor wij in het kader van het Coalitieakkoord aanvullende middelen beschikbaar stellen. Het betreffen opgaven die niet binnen bestaande budgetten opgelost kunnen worden of waar dit onwenselijke consequenties heeft. We stellen voor deze knelpunten op te lossen en ambities te realiseren door het beschikbaar stellen van extra beleidsmiddelen hiervoor. We lichten alle punten afzonderlijk toe.

Opgaven 2019-2022 (x 1.000)	2019	2020	2021	2022	I/S
<i>De Mens Centraal - de sociaal maatschappelijke opgave</i>					
1 Aanvullende zorgkosten Wmo & Jeugd	-12.567	-13.082	-9.812	-9.812	S
2 Terugdringen zorgkosten (inkoop jeugd, WIJ & OJG)	-400	-1.050	-1.275	-1.200	S
3 Aanpak multiproblematiek (frictiekosten)	-500	-250			I
4 Afschaffen algemene voorziening huishoudelijke hulp (frictie)	-660				I
5 Bijzondere Bijstand/Bewindvoering	-1.200	-650			I
6 Individuele inkomenstoelage	-270	-230	-190	-190	S
7 Aanpak problematische doelgroepen	-168	-98	-98	-98	I
<i>Herwinnen openbare ruimte - het belang van een goede leefkwaliteit</i>					
8 Fietsenstalling V&D	-2.000				I
Fietsenstalling V&D		-300	-300	-300	S
9 Tijdelijke maatregelen fietsenstallingen	-300	-300	-300	-250	I
10 Voetgangers	-100				I
11 Erfgoed		-100	-100	-100	I
12 Leefkwaliteit (SIV voor groen)		-500	-500	-500	S
Beheer en onderhoud groen	-488	-688	-688	-688	S
13 Leefomgeving	-300				I
14 Plankosten		-50	-50	-50	I
15 Motie parkeren diepenring		-40	-40	-40	S
16 Kapitaallasten binnenstad		-180	-360	-540	S
<i>Groningen actief</i>					
17 Aanvullen tekort rijksmiddelen BUIG		-9.800	-9.500	-9.500	S
18 Basisbaan	-250	-700	-700	-700	I
19 Stadsbeheer proef	-125	-125	-125	-125	I
20 Sociaal ondernemen	-50	-100	-100	-100	S
21 Intensivering begeleiding en participatie		-2.000	-1.500	-1.000	S
<i>Energietransitie als motor voor wijk - dorpsvernieuwing</i>					
22 Energie	-1.760	-1.110	-1.110	-1.150	I
Energie	-100	-100	-100	-100	S
23 Emissievrij wagenpark		-300	-300	-300	S
24 Wijkvernieuwing (sociaal / ruimtelijk)	-2.000	-4.000	-4.000	-4.000	I
Wijkvernieuwing (fysiek)		-350	-700	-700	S

<i>Groningen ontwikkelt zich verder - bouwstenen voor de toekomst</i>						
25	Werklocaties	-300	-300	-350	-200	I
	Werklocaties		-125	-265	-380	S
26	Stationsgebied			-400	-1.822	S
27	Terugdringen autoverkeer, fiets & OV	-225				I
	Terugdringen autoverkeer, fiets & OV		-235	-253	-253	S
28	Oosterhamrikzone			-250	-250	S
29	Uitvoeren woonvisie SIF	-175	-350	-350	-350	S
30	Stadshavens (vh Eemskanaalzone)		-200	-400	-600	S
31	Onderwijshuisvesting		-1.500	-2.500	-2.500	S
32	Centrale huisvesting kunstencentrum VRIJDAG		-250	-250	-250	S
33	Beheer en onderhoud Synagoge	-33	-33			I
34	Cultuurpas en marketing	-25	-25			I
35	Broedplaatsen en ateliers	-132	-132			I
36	Subsidies en bijdragen instellingen	-108	-94			I
37	Cultuurnota			-300	-300	S
38	Co-investeringsfonds Sport	-75	-67			I
	Co-investeringsfonds Sport	-175	-175	-175	-175	S
39	Combinatiefunctionarissen	-150	-150	-150	-150	S
40	Vervangen kunstgrasvelden		-8	-92	-95	S
41	Capaciteit Toezicht & handhaving openbare ruimte	-250	-300	-300	-300	S
42	Capaciteit Toezicht & handhaving overig	-50	-200	-200	-200	S
<i>Organisatie en samenwerken</i>						
43	Gebiedsgericht werken	-300	-2.150	-2.150	-2.150	I
	Gebiedsgericht werken	-1.257	-1.257	-1.257	-1.257	S
	Gebiedsgericht werken Haren en ten Boer	-1.075	-1.075	-1.075	-1.075	I
44	Digitale dienstverlening	-550	-440	-330	-220	I
45	Uitbreiding college en ondersteuning	-800	-800	-800	-800	S
46	Frictiekosten	-2.276				
<i>Overig</i>						
47	Compensatie OZB niet woningen Haren & Ten Boer	-1.350	-1.080	-810	-540	I
48	Terugdraaien verlaging intensiveringsmiddelen	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	S
49	Digitalisering archiefbestanden	-140	-140	-140	-140	I
50	Transitie DIV	-282	-561	-298		I
51	Moderne ICT groei	-1.100	-1.100	-1.100	-1.100	S
52	Binnenstadonderhoud vastgoed	-200	-200	-200	-200	S
53	Reorganisatieplan vastgoed	-370				I
54	Huur Oosterboog	-125	-125	-125		I
55	Huur I&A	-55	-196	-141		I
56	Huisvesting WIJ	-450	-450	-450	-450	S
57	Implementatie omgevingswet	-837				I

58	Vorming GBI	-250	-250			I
59	Subsidies beheer & accommodaties		-35	-25	-25	I
	Subsidies beheer & accommodaties	-20	-50	-50	-50	S
60	Bezuiniging dekkingsgraad tarieven cultuur	-125	-125	-125	-125	S
Totaal opgaven		-37.498	-51.281	-48.159	-48.400	

1. Aanvullende zorgkosten Wmo & Jeugd

We worden geconfronteerd met forse tekorten binnen de WMO en Jeugdwet. De tekorten op jeugd en WMO kennen hun geschiedenis in de decentralisatie, waarbij het rijk naast het afstoten van taken, een forse korting heeft doorgevoerd. In hoofdlijnen komt het erop neer dat we meer met minder moeten doen. De middelen zijn afgenomen, terwijl de vraag naar ondersteuning in volume toeneemt, zowel bij Wmo als Jeugd. Ontwikkelingen zoals extramuralisering, de vergrijzing die gepaard gaat met grotere ondersteuningsbehoefte en de aanzuigende werking van WIJ, zorgen voor een toenemende vraag naar Wmo voorzieningen. Ook bij Jeugd zien we dat de vraag nog steeds onverminderd hoog is. Relatief veel kinderen groeien op in armoede, in gezinnen met meervoudige problematiek of hebben te maken met echtscheidingen en kindermishandeling. Ondertussen wordt er sinds 2015 fors bezuinigd op de Jeugdhulp. We stellen vanaf 2019 structureel extra middelen beschikbaar. In 2019 en 2020 betreft het respectievelijk 12,6 en 13,1 miljoen euro. Vanaf 2021 stellen 9,8 miljoen euro per jaar beschikbaar. We gaan ervan uit dat het Rijk haar verantwoordelijkheid neemt en de komende jaren aanvullende maatregelen beschikbaar stelt. In de paragraaf weerstandsvermogen hebben we dit betrokken bij de risico's vanaf 2020.

2. Terugdringen zorgkosten (inkoop jeugd, WIJ & OJG)

Om positieve lange termijn-effecten te kunnen realiseren hebben we meerdere maatregelen in beeld gebracht. Hierbij zetten we in op een intensieve samenwerking met de diverse instellingen. De maatregelen zijn er mede op gericht de zorgkosten te beheersen. Voor de kosten voor het uitvoeren van de maatregelen stellen we in 2019 400 duizend beschikbaar oplopend tot circa 1,2 miljoen euro vanaf 2022. Concreet gaat het hierom de invoering van de Ondersteuner Jeugd en Gezin in de WIJ-teams en de huisartsenpraktijken. Bij dekkingsbronnen 2019-2022 (nr. 1) zijn de hiermee gerelateerde besparingen opgenomen.

3. Aanpak multiproblematiek (frictiekosten)

De komende periode richten wij ons op de aanpak van 240 multiprobleem gezinnen, waarbij we toewerken naar een duurzaam perspectief op verbetering. Met 1 gezin, 1 plan en 1 aanpak krijgen gezinnen de ondersteuning die nodig is; een stapeling van indicaties wordt zo voorkomen. De kosten gemoeid met deze aanpak bedragen in 2019 500 duizend euro en 250 duizend euro in 2020.

4. Afschaffen algemene voorziening huishoudelijke hulp (frictie)

Om meer grip op de toegang en toegekende uren te kunnen krijgen optimaliseren we de mogelijkheden voor huishoudelijke hulp en schaffen we de algemene voorziening huishoudelijke hulp af. De frictiekosten die hiermee gepaard gaan bedragen 660 duizend euro in 2019. Bij de dekkingsbronnen 2019-2022 (nr. 3) zijn de hiermee gerelateerde besparingen opgenomen.

5. Bijzondere Bijstand/Bewindvoering

Door het beroep dat statushouders doen op de voorzieningen van de bijzondere bijstand en de toegenomen kosten van bewindvoering is in 2019 en 2020 extra budget nodig. Door een daling van de instroom van vergunninghouders nemen de kosten geleidelijk af. In het raadvorstel Beleidsregels bijzondere bijstand en tarieven beschermingsbewind dat februari 2018 is vastgesteld is besloten om (voor minima) de dienst beschermingsbewind te laten uitvoeren door de gemeente Groningen. Door beide ontwikkelingen wordt het tekort op termijn lager. We stellen voor 2019 1,2 miljoen euro beschikbaar en voor 2020 650 duizend euro.

6. Individuele inkomenstoeslag

Er is sprake van een structureel tekort dat in 2018 bovendien sterk is gegroeid ten opzichte van de voorgaande jaren. Het tekort en de groei daarvan houden verband met het groeiend aantal deelnemers aan de regeling. Steeds meer mensen met een bijstandsuitkering zitten langer dan 5 jaar in de bijstand en voldoen daardoor aan de voorwaarden voor de regeling. Ook de verhoging van de AOW-/pensioengerechtigde leeftijd speelt een rol. De regeling wordt via de bel- en Wij-teams bovendien steeds bekender, ook bij mensen met een minimuminkomen anders dan een bijstandsuitkering. We stellen 270 duizend euro in 2019 extra beschikbaar aflopend tot structureel 190 duizend euro vanaf 2021.

7. Aanpak problematische doelgroepen

We zien knelpunten bij aanpak van problematische doelgroepen: Het gaat om personen van verward gedrag, doelgroep bij afbouw Toppelzone en ex-gedetineerden. Daarnaast is er een incidenteel knelpunt bij Bed, Bad en Brood. We stellen in 2019 168 duizend euro beschikbaar en vanaf 2020 structureel 98 duizend euro om deze knelpunten aan te pakken

8. Fietsenstalling V&D

Een aantrekkelijke, leefbare binnenstad bereiken we onder andere door meer ruimte te bieden aan voetgangers en de fietsers. We stellen daarom voor te investeren in een fietsenstalling in de kelder van de voormalige V&D. We stellen in 2019 hiervoor 2 miljoen euro beschikbaar en vanaf 2020 300 duizend euro voor de exploitatie.

9. Tijdelijke maatregelen fietsenstallingen

We treffen tijdelijke maatregelen voor fietsenstallingen gezien de ervaren hinder van gestelde fietsen in de openbare ruimte. Voor deze tijdelijke maatregelen stellen we in 2019, 2020 en 2021 jaarlijks 300 duizend euro beschikbaar. Voor 2022 stellen we 250 duizend euro beschikbaar voor tijdelijke maatregelen fietsenstallingen.

10. Voetgangers

We willen we er beter voor zorgen dat voetgangers vrije doorgang hebben. Wandelen wordt onderdeel van het verkeersbeleid. Voor het opstellen van kaders en een programma voor Leefomgeving en Voetgangers stellen we 100 duizend euro beschikbaar in 2019.

11. Erfgoed

De geschiedenis van onze gemeente zegt iets over onze identiteit. Wij koesteren onze cultuurhistorie: de monumenten, de landschappen en de archeologie. Voor het uitvoeren van de erfgoednota stellen we vanaf 2020 100 duizend euro per jaar extra beschikbaar.

12. Leefkwaliteit (SIF voor groen) / beheer en onderhoud groen

Leefkwaliteit is een belangrijk thema en de komende tijd zal in het licht van de Next City het belang nog meer toenemen. We geven een extra impuls aan de leefkwaliteit door het niveau van beheer en onderhoud in de gemeente te verhogen. Dit kunnen we realiseren door het verhogen van de ambitie op het gebied van groen en schoon en door het inrichten, renoveren en beheren van groene hotspots, aansluitend bij de omgevingsvisie Next City. We stellen in 2019 hiervoor 488 duizend euro beschikbaar en vanaf 2020 jaarlijks 688 duizend euro. Daarnaast stellen we voor uit het investeringsbudget SIF voor groen en bomen 500 duizend beschikbaar te stellen vanaf 2020 voor investeringen in de leefomgeving.

13. Leefomgeving

Voor 2019 stellen we 300 duizend euro beschikbaar voor klimaatadaptatie en groen. Hiermee gaan we werken aan het Uitwerkingsplan Klimaatadaptatie en het Groenplan. Beide plannen moeten richting geven aan de investeringen die we vanaf 2020 gepland hebben. Verder is dit budget bedoeld voor kansen om bij te dragen in groene en klimaatadaptatieve projecten die in 2019 voorbij komen.

14. Plankosten

We stellen in 2020 t/m 2022 per jaar 50 duizend euro beschikbaar voor plankosten. Dit zijn kosten voor het werken in projecten die we niet direct vanuit het programma Leefkwaliteit initiëren, maar waar we wel plankosten moeten maken (inzet projectleider, ontwerper of andere adviseur) om extra groen of een impuls in de openbare ruimte voor elkaar te krijgen.

15. Motie parkeren Diepenring

Uw raad heeft een motie aangenomen waarin wordt gevraagd naar een voorstel om het aantal parkeerplekken aan de Diepenring te verminderen. Daarbij werd gevraagd de financiële, bereikbaarheids- **en ruimtelijke consequenties van het 'parkeervrij maken' van de Diepenring in beeld** te brengen. Bij de besluitvormingsstukken over het voorlopig ontwerp Kattenbrug en Sint-Jansstraat en Bussen over Oost en de vaste Kattenbrug is rekening gehouden met een vermindering van 64 parkeerplaatsen. Met het weghalen van die parkeerplekken verwachten we een inkomstenderving van 40 duizend euro vanaf 2020.

16. Kapitaallasten binnenstad

Het visiedocument Bestemming Binnenstad is vertaald in een Uitvoeringsprogramma op hoofdlijnen. Dit uitvoeringsprogramma is door uw raad vastgesteld en jaarlijks actualiseren we het programma. Bij de actualisatie is het aantal projecten toegenomen en is een kostenraming opgenomen voor een aantal projecten die eerder nog niet was uitgewerkt. Het betreft bijvoorbeeld onze ambities voor de Grote Markt, aanlooproute Sontplein, gebiedsontwikkeling Noordwand, et cetera. We stellen voor vanaf 2020 ieder jaar 180 duizend euro structureel hiervoor beschikbaar te stellen oplopend tot structureel 540 duizend vanaf 2022.

17. Aanvullen tekort rijksmiddelen BUIG

In de afgelopen jaren is er een tekort geweest op de Wet BUIG. Het tekort dat we voor de komende jaren verwachten wordt veroorzaakt door de verdeelsystematiek die een te klein aandeel in het macrobudget berekent voor de gemeente Groningen. In oktober 2018 is uw raad per brief geïnformeerd over de BUIG uitkering voor de periode 2019-2022. Het tekort voor 2019 is opgenomen in het meerjarenbeeld. We stellen ook vanaf 2020 extra middelen beschikbaar hiervoor.

18. Basisbaan

Voor mensen die nauwelijks een kans maken op de arbeidsmarkt experimenteren we de komende vier jaar met de basisbaan binnen verschillende sectoren, bijvoorbeeld ondersteunende taken in de wijk. Met de basisbaan willen we ook deze mensen perspectief bieden. We stellen hiervoor 250 duizend euro beschikbaar in 2019 en 700 duizend euro vanaf 2020.

19. Stadsbeheer proef

Een belangrijk deel van het onderhoud in de gemeente wordt momenteel uitgevoerd door circa 260 medewerkers die vallen onder de Wet Sociale Werkvoorziening. Met het van kracht worden van de Participatiewet is vanaf 2015 nieuwe instroom binnen deze groep niet meer mogelijk en neemt het aantal medewerkers binnen deze groep af. We vinden het onverminderd belangrijk om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt een plek te bieden in het onderhoud van de gemeente en zoeken daarom naar andere vormen. In 2019 starten we met een concrete uitwerking van een proef daarin. We stellen voor deze proef in 2019 t/m 2022 jaarlijks 125 duizend euro beschikbaar.

20. Sociaal ondernemen

In 2017 heeft bureau Bries in opdracht van de arbeidsmarktregio een advies laten opstellen over sociaal ondernemen. Uitkomst van het onderzoek is o.a. dat in onze regio veel startups zijn maar relatief weinig doorontwikkelde sociale ondernemingen. Wij hebben dit onderzoek met uw raad besproken en stellen een actieplan op langs een viertal actielijnen met nieuwe activiteiten en

versterking/ van bestaande activiteiten. Wij stellen hiervoor 50 duizend euro beschikbaar in 2019 en vanaf 2020 100 duizend euro.

21. Intensivering begeleiding en participatie

We ontwikkelen een nieuw werkprogramma dat uitgaat van positief individueel maatwerk. We willen hiermee de instroom in de bijstand beperken en de uitstroom uit de bijstand versnellen. We stellen het zoeken naar en krijgen van werk centraal. Een scan van de arbeidsmarktwaarde maakt deel uit van de intake. Als het na 3 maanden niet gelukt is om werk te vinden, komt het Ontwikkelhuis in beeld. Hier wordt scholing en re-integratie geboden. Voor 2020 gaan we uit van extra kosten voor de intensivering van 2 miljoen euro dat jaarlijks afneemt met 500 duizend euro.

22. Energie

Uw raad heeft in het beleid (warmtevisie/routekaart) vastgesteld dat de gemeente een grotere rol moet hebben dan alleen regie voeren over de transitie in de gebouwde omgeving. De gemeente zou ook een rol moeten hebben van medefinancier en mede-investeerder, naast Rijk, corporaties, particulieren en bedrijfsleven. Achtergrond is de door de raad vastgestelde ambitie dat Groningen CO₂-neutraal is in 2035. We zetten daarom in op verschillende onderdelen. Zo maken we wijkenergieplannen in opdracht van het Rijk in de transitie naar aardgasloze wijken, zonder dat daar op dit moment nog middelen tegenover staan. We nemen deel aan de Regionale Energiestrategie, naast onze eigen inzet stelt ook het Rijk hiervoor middelen beschikbaar. We zetten middelen in voor het Windplatform en het Masterplan energie-landschap Meerstad Noord.

De omzetting van leningen aan WarmteStad naar inbreng eigen vermogen, leidt tot een verschuiving van rentelasten van WarmteStad. Dit is eerder gemeld aan uw raad. De structurele consequenties zijn 100 duizend euro. Daarnaast gaat het om toevoegingen aan het weerstandsvermogen gerelateerd aan de financiering van investeringen om in te spelen op WKO -ontwikkelingen.

23. Emissievrij wagenpark

We houden rekening met de opgaven van de energietransitie binnen de bedrijfsvoering. Voor ons heeft elektrisch rijden en rijden op waterstof de toekomst. Ons streven is vanaf 2023 te rijden met emissieloze wagens in de binnenstad. Realisatie van deze ambitie vraagt om een financiële impuls. We stellen voor 300 duizend euro vanaf 2020 beschikbaar te stellen.

24. Wijkvernieuwing (sociaal en fysiek)

In 2018 is een start gemaakt met een nieuwe vorm van wijkvernieuwing ("**wijkvernieuwing 3.0**") voor de wijken Selwerd, Beijum, De Wijert en Indische buurt/De Hoogte en een mogelijke verbreding naar Vinkhuizen, Paddepoel (motie Raad) en eventueel Lewenborg. Doelstelling is om toe te werken naar een eigentijdse innovatieve wijkverbeteringsaanpak die een stevige financiële gemeentelijke inbreng vergt. De inzet is gericht op fysieke investeringen in de wijk (openbare ruimte, woonomgeving, inclusief klimaatadaptatie) en gelijktijdige investeringen op sociaal-maatschappelijk vlak en de plankosten (inclusief programmaleiding wijkvernieuwing). De hiervoor genoemde energietransitie geldt als belangrijke motor voor de wijkvernieuwing. In 2019 stellen we voor fysieke en sociale wijkvernieuwing 2,0 miljoen euro beschikbaar en in de jaren 2020 t/m 2022 jaarlijks 4,0 miljoen euro. Daarnaast stellen we 350 duizend structureel beschikbaar vanaf 2020 oplopend tot 700 duizend euro vanaf 2021.

25. Werklocaties

Groningen groeit (en de regio krimpt), niet alleen in aantal inwoners maar ook in aantal banen. Onze regiofunctie neemt toe en daarmee de druk op de stedelijke regionale voorzieningen. De economie verandert continu. Bedrijven zijn gemiddeld kleiner, zijn meer gericht op (kennisintensieve) dienstverlening, werken samen aan opdrachten en innoveren met de kennisinstellingen en andere bedrijven in plaats achter gesloten deuren. We worden steeds internationaler (met studenten en kenniswerkers), maar ook steeds drukker met bezoekers en toeristen. Ondertussen neemt de druk op de kantorenmarkt, horeca-, leisuremarkt en detailhandelsruimte en bedrijfsruimtemarkt verder toe. Willen we deze (ruimtelijk-) economische groei (blijven) accommoderen en een aantrekkelijk vestigingsklimaat houden heeft dan staan we komende jaren voor een investeringsopgave om:

1. De groei te blijven faciliteren,
2. Een aantrekkelijke vestigingsplaats te blijven, en
3. Flexibel en wendbaar te kunnen inspelen op de veranderende economie.

We creëren investeringsruimte voor verbetering van het vestigingsklimaat, in het bijzonder ontwikkelen we een visie op het profiel van bedrijventerreinen. We werken daarbij samen met de regio, om het aanbod goed op de vraag af te stemmen. We stellen in 2020 125 duizend euro structureel beschikbaar oplopend tot 380 duizend euro in 2022. Daarnaast stellen we incidentele middelen beschikbaar in 2019 t/m 2022 (2019 en 2020: 300 duizend euro, 2021: 350 duizend euro en 2022: 200 duizend euro).

26. Stationsgebied

Naar verwachting is de gehele operatie van de Spoorzone medio 2023 gereed. Omdat het opstel terrein aan de zuidzijde dan is verwijderd en verplaatst naar Haren, biedt dit kansen om dit gebied te herontwikkelen. Voor dit gebied zijn de ambities alsmede de ontsluitingsprincipes vastgesteld, als opmaat voor een op te stellen ruimtelijk plan en een bestemmingsplan. De visie gaat uit van een autoluw duurzaam gebied met een stedelijke uitstraling waarin 24/7 reuring is, rond een centrale kern. Het gebied wordt ontsloten via twee verkeersontsluitingen, via een insnijding op het Emmaviaduct voor de bus- en auto en via (een doorbraak van) de Parkweg voor het langzaam verkeer. Omdat de **ambitie is om in het gebied geen auto's in het zicht te hebben, gaat de visie uit van de realisatie van** een parkeergarage onder het (toekomstige) busstation. Deze parkeergarage is bedoeld om in het kader van de gebiedsontwikkeling aan de eerste parkeervraag te kunnen voldoen. Deze garage is nadrukkelijk niet bedoeld voor P&R, maar als voorziening voor bewoners en medewerkers in het gebied. Zo snel mogelijk na de oplevering van het hoofdstation willen we het eerste programma in het gebied aan de zuidzijde laten landen. Dit impliceert dat vooruitlopend hierop geïnvesteerd moet worden in de aanleg van de parkeergarage en de gebiedsontsluitingen. We stellen in 2021 400 duizend euro structureel beschikbaar en vanaf 2022 1,822 miljoen euro structureel.

27. Terugdringen autoverkeer, fiets & OV

We houden ook de komende jaren rekening met een financieringsbehoefte voor de verbetering van het fietsnetwerk en het openbaar vervoersysteem. Voor 2019 stellen we 225 duizend beschikbaar. Daarnaast stellen we 235 duizend euro structureel beschikbaar in 2020 oplopend tot 253 duizend euro in 2022.

28. Oosterhamrikzone

De investeringen in de infrastructuur zijn gericht op het verminderen van het aantal autobewegingen binnen de ring. Zo kunnen de luchtkwaliteit en de leefbaarheid fors verbeteren. In dit licht zoeken we naar alternatieven voor de autoverbinding door de Oosterhamrikzone (OHZ). Deze verbinding komt pas in beeld als alternatieven niet voldoen en alleen dan als de negatieve effecten van een autoverbinding in de omgeving substantieel worden opgevangen. De leefkwaliteit staat voorop en om deze zo goed mogelijk te borgen betrekken we belanghebbenden hierbij. We gaan verder met de planvorming van zowel de OHZ als de alternatieven, zodat we in 2021 een afgewogen besluit kunnen nemen. We stellen 250 duizend euro structureel beschikbaar vanaf 2021.

29. Uitvoeren woonvisie

De opgaven onder Groningen Groeit zijn gebaseerd op de Next City en recente **meerjarenprogramma's. Dat betekent onder andere: faciliteren van de groei van de gemeente, met** leefkwaliteit als centraal thema (met een eigen programma). Dat vertaalt zich in een forse bouwopgave van 20.000 woningen (vooral binnenstedelijk), maatregelen om ondanks die groei de gemeente goed bereikbaar te houden met een veilige en gezonde leefomgeving en een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. We stellen voor het uitvoeren van de woonvisie structureel middelen beschikbaar (2019: 175 duizend euro en 350 duizend euro vanaf 2020).

30. Stadshavens (voorheen Eemskanaalzone)

Uw raad heeft in april 2018 opdracht gegeven om voor deelgebied 1 (het gebied tussen Sontweg en Damsterdiep) een stedenbouwkundig plan en een daarbij horende gebiedsbegroting op te stellen. Gezien het belang dat we toekennen aan het beschikbaar krijgen van gemengde woon-/werklocaties en de vraag in de markt, stellen we voor deze ontwikkeling door te zetten. De planning is erop gericht dat de uitvoering in 2020 kan starten. De kosten voor de bodemsanering en de niet aan de grondexploitatie toe te rekenen kosten schatten we op 20 tot 60 miljoen euro. We houden rekening met tekort door vanaf 2020 cumulatief jaarlijks 200 duizend euro beschikbaar stellen.

31. Onderwijshuisvesting

Een groot deel van de schoolgebouwen van het basis- speciaal en voortgezet onderwijs is ouder dan 40 jaar. Deze voldoen lang niet altijd meer aan de huidige onderwijskundige inzichten, de huidige energetische uitgangspunten, kunnen niet meer met inzet van regulier onderhoud kwalitatief op peil worden gehouden. Voor de nieuwe raadsperiode wordt in de loop van 2019 een nieuw Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) 2019-2022 opgesteld. In dat nieuwe IHP willen we met alle schoolbesturen en de nieuwe gemeenteraad de ambities vastleggen. We stellen hiervoor een extra structurele bijdrage beschikbaar van 1,5 miljoen euro in 2020 oplopend tot 2,5 miljoen euro vanaf 2021. Bij de dekkingsbronnen 2019-2022 (nr. 9) wordt het budget voor onderwijsinnovatie hiervoor gedeeltelijk ingezet.

32. Huisvesting Vrijdag

De huidige indeling naar disciplines (theater, beeldend en muziek) van de VRIJDAG gebouwen staat een meer inhoudelijke samenwerking tussen de disciplines, samenwerking met externe partijen en daarmee vernieuwing in de weg. De taken en activiteiten zijn nu verspreid over twee gebouwen in de Groninger binnenstad en een gebouw nabij het Noorderplantsoen. Huisvesting op één plek in de binnenstad heeft de voorkeur. Vooruitlopend op definitieve huisvesting Vrijdag is 250 duizend euro gereserveerd.

33. Beheer en onderhoud synagoge

De Stichting Oude Groninger Kerken heeft in 2009 het beheer en onderhoud van de Synagoge in de Folkingerstraat overgenomen. Bij die overname is afgesproken dat de SOGK van de gemeente een jaarlijkse bijdrage ontvangt voor de kosten van beheer , onderhoud en de eigenaarslasten. Onze insteek was dit te bekostigen vanuit middelen voor monumentenzorg maar dit is niet volledig mogelijk. We stellen voor in 2019 en 2020 32,5 duizend euro beschikbaar te stellen.

34. Cultuurpas en marketing

Bij de bespreking van de Cultuurnota 2017-2020 heeft uw raad een motie aangenomen over een onderzoek naar de mogelijkheden van een cultuurpas. De kosten voor de pas voor bewoners willen we graag laag houden om cultuurparticipatie te stimuleren. Een deel van de kosten van de pas bestaan uit transactiekosten en ander deel uit campagne kosten. We stellen voor in 2019 en 2020 hiervoor 25 duizend euro beschikbaar te stellen.

35. Broedplaatsen en ateliers

Er wordt een stijgende behoefte aan ruimte voor broedplaatsen (de creatieve sector is de snelst groeiende sector uit ons gemeentelijk speerpuntenbeleid) voorzien en afnemende beschikbaarheid. De Quicksan Broedplaatsenbeleid en ateliers laat zien dat we maatregelen moeten nemen om het creatieve en innovatieve klimaat, dat juist kon gedijen bij de goedkope ruimte in leegstaand vastgoed, te kunnen behouden. We stellen voor in 2019 en 2020 hiervoor 132,5 duizend euro beschikbaar te stellen.

36. Subsidies en bijdragen instellingen

We stellen 40 duizend euro beschikbaar voor een dotatie aan de voorziening KOS. Daarnaast stellen we in 2019 108 duizend euro beschikbaar en in 2020 94 duizend euro voor ophogen van het budget Urban House, Noordpool Orkest, structurele subsidie Prime en de tijdelijke subsidie Music & Fun.

37. Cultuurnota

Voor 2019 en 2020 hebben we inzet van de middelen voor cultuur geprioriteerd. Vanaf 2021 zullen de beschikbare middelen worden betrokken bij de integrale afweging van de cultuurnota.

38. Co-investeringsfonds Sport

Uw raad heeft het co-investeringsfonds sportaccommodaties ingesteld. Het fonds is bedoeld voor uitbreiding en nieuwbouw van sportaccommodaties en voor cofinanciering van investeringen van sportclubs. Het fonds wordt gevoed uit de intensiveringsmiddelen sport (structureel 150 duizend euro per jaar) en de vrijval kapitaallasten sport. Het structurele deel is reeds ingezet en de incidentele voeding droogt op door een andere afschrijvingssystematiek. We stellen daarom voor structureel 175 duizend euro beschikbaar te stellen. Daarnaast stellen we incidenteel 75 duizend en 67 duizend beschikbaar in 2019 en 2020 voor het Co-investeringsfonds sport.

39. Combinatiefunctionarissen

Goed bewegingsonderwijs en laagdrempelige naschoolse beweeg/sportactiviteiten zijn belangrijke pijlers binnen Bslim. We bereiken hiermee kinderen in de aandachtsgebieden (Bslim-wijken) voor wie sporten en bewegen niet vanzelfsprekend is. In het Beleidskader Bslim3 hebben we als doel geformuleerd kwalitatief goed bewegings-onderwijs te bieden voor elk kind in de stad. Hiermee willen we invulling geven aan de motie 'elke school een vakdocent'. We vinden dat elk kind recht heeft op goed bewegingsonderwijs en laagdrempelig sportaanbod. Zeker in een tijd, waarin uit onderzoeken blijkt dat leerlingen steeds minder vaardig zijn op het gebied van lichamelijke oefening, is aandacht voor een gezonde actieve leefstijl voor kinderen in de hele stad van belang. Met deze middelen willen we ook de inzet van buurtsportcoaches voor kwetsbare doelgroepen financieren. We stellen voor vanaf 2019 hiervoor 150 duizend euro beschikbaar te stellen.

40. Vervangen kunstgrasvelden

Uit onderzoek blijkt dat er risico's zijn voor het milieu bij toepassing van SBR rubbergranulaat in de kunstgrasvelden. De korrels verspreiden zich naar de omgeving en er vindt uitloog (van met name zink) plaats naar onder andere het drainagewater en de oorspronkelijke bodem op langere termijn. **Er zijn geen gezondheidsrisico's voor de mens. We hebben besloten te kiezen voor een andere toplaag en milieumaatregelen.** De investeringen om 7 kunstgrasvelden in 2019 te renoveren leiden tot aanvullende kapitaallasten. Wij stellen voor hiermee rekening te houden en in 2020 8 duizend euro beschikbaar te stellen oplopend tot 95 duizend euro in 2022.

41. Capaciteit Toezicht & Handhaving openbare ruimte

Al langere tijd wordt er gesproken over de benodigde toezicht- en handhavingcapaciteit voor onze gemeente. Uit de laatste veiligheidsmonitor blijkt dat het qua veiligheid goed gaat. Toch blijft op veel handhavingsterreinen de toenemende druk op toezicht- en handhaving bestaan. Wij stellen 250 duizend euro hiervoor in 2019 beschikbaar. Vanaf 2020 stellen we structureel 300 duizend euro beschikbaar. (De overheadkosten van het SSC zijn inbegrepen in de beschikbaar gestelde middelen).

42. Capaciteit Toezicht & Handhaving overig

Voor de uitbreiding van VTH-taken op het gebied van ondermijning, Bibob en Damocles stellen we in 2019 50 duizend euro beschikbaar en vanaf 2020 100 duizend euro. Voor de doorontwikkeling van de meldkamer van Stadstoezicht en een permanente inrichting van het VeiligheidsTeam voor evenementen stellen we in 2020 100 duizend euro beschikbaar. (De overheadkosten van het SSC zijn inbegrepen in de beschikbaar gestelde middelen).

43. Gebiedsgericht werken

Gebiedsgericht werken is een belangrijk instrument om burgerbetrokkenheid en zeggenschap bij gemeentelijk beleid te bevorderen en ondersteunen. Daarnaast jagen we hiermee een integrale gemeentelijke aanpak van opgaves in wijken aan. Voor de uitvoering van de programma's stellen we extra middelen beschikbaar. Voor 2019 is dit 300 duizend euro en voor de jaren 2020 t/m 2022 stellen we 2,150 miljoen euro beschikbaar.

Daarnaast stellen we middelen beschikbaar voor gebiedsgericht werken vanuit budgetten van verschillende programmabudgetten. We stellen 1,075 miljoen euro beschikbaar voor het onderbrengen van Haren en ten Boer bij gebiedszaken. Vanaf 2019 stellen we structureel 1,257 miljoen euro beschikbaar. De dekking van de extra middelen voor gebiedsgericht werken is afkomstig uit verschillende bestaande programmaonderdelen. (zie dekkingsbronnen 2019-2022, nr. 11).

44. Digitale dienstverlening

De digitalisering van de samenleving heeft een grote impact op de gemeente. Deze impact betreft met name de veranderende interactie met burgers, de grotere rol van data in de taakuitvoering, de transitie naar gemeentebrede en overheidsbrede dienstverlening en de noodzaak van continue innovatie en aanpassing aan veranderende verwachtingen van de maatschappij. Deze veranderingen kunnen deels binnen de organisatie worden gerealiseerd maar vereisen ook de ontwikkeling van nieuwe relaties met burgers, bedrijven en andere overheden en instanties. We stellen hiervoor incidenteel middelen beschikbaar: 550 duizend euro in 2019 aflopend tot 220 duizend euro in 2022.

45. Uitbreiding college en ondersteuning

De uitbreiding van het college en ondersteuning leidt tot extra kosten van structureel 800 duizend euro.

46. Fricatiekosten

Er zijn een aantal nieuwe ontwikkelingen waarmee in het huidige frictiekostenbudget geen rekening is gehouden. Bij burgerzaken en DIV zullen naar verwachting herplaatsingskandidaten ontstaan door reorganisaties. Ook de vorming van Stichting WIJ leidt tot een aantal herplaatsers. Binnen het SSC ligt er een krimpopgave terwijl er gelijktijdig een ontwikkelopgave is. Ook dit gaat gepaard met frictiekosten. De verwachte frictiekosten bedragen 2,276 miljoen euro in 2019.

47. Compensatie OZB niet woningen Haren & ten Boer

De harmonisatie van de OZB leidt voor bedrijven in de oude gemeenten Haren en Ten Boer tot een forse lastenstijging. Bedrijven in Haren en Ten Boer betalen na herindeling meer aan OZB dan daarvoor. We willen voor deze bedrijven daarom een compensatieregeling treffen. We stellen hiervoor in 2019 1,35 miljoen euro beschikbaar aflopend tot 540 duizend euro in 2022.

48. Terugdraaien verlaging intensiveringsmiddelen

In de begroting 2015 zijn intensiveringsmiddelen beschikbaar gesteld. In totaal gaat het om bijna 14 miljoen euro structureel. Voor een groot deel van deze middelen wordt de inzet per jaar bepaald. Deze middelen zijn niet volledig structureel vastgelegd en kunnen in principe elk jaar worden heroverwogen. Bij de begroting 2018 is het voorstel gedaan om vanaf 2019 de intensiveringsmiddelen structureel met 1 miljoen euro te verlagen. Deze verlaging draaien we terug omdat we de intensiveringen op de gebieden economie, sport, wonen, verkeer, werk en leren willen continueren.

49/50. Digitalisering archiefbestanden en Transitie DIV

Digitaal werken is noodzakelijk om aansluiting te houden met de digitalisering van de maatschappij. Informatie

delen en verrijken zijn daarin belangrijke thema's. Om dat te kunnen moet de basis op orde zijn. Er is geconstateerd dat er grote knelpunten zijn in de analoge en digitale archivering. De maatregelen zijn in een

programma uitgewerkt, maar vragen een forse financiële en personele inspanning. We stellen voor de digitalisering van archiefbestanden 140 duizend euro beschikbaar in 2019 t/m 2022. Voor de transitie

van DIV stellen we in 2019, 2020 en 2021 respectievelijke 282 duizend euro, 561 duizend euro en 298 duizend beschikbaar.

51. Moderne ICT groei

Eerder is het uitgangspunt gehanteerd dat de outsourcing van ICT tot een reductie van ICT middelen zou moeten leiden (vermindering aantal laptops, desktops, smartphones en tablets). Dit heeft geresulteerd in

een bezuinigingstaakstelling van 0,8 miljoen euro. We constateren echter dat de reductie van ICT middelen een omgekeerde tendens laat zijn: juist op alle fronten, en dan specifiek op het terrein van tablets en smartphones, is sprake van stijging dan wel stabilisatie van het gebruik van ICT middelen. Dit past binnen de visie om de medewerkers te voorzien van moderne ICT voorzieningen. Hierdoor moeten we ook onderkennen dat de opgelegde bezuinigingstaakstelling van 0,8 miljoen euro niet haalbaar is en dat er aanvullend sprake is van een tekort van 0,3 miljoen euro. We stellen daarom vanaf 2019 1,1 miljoen euro beschikbaar.

52. Binnenstadonderhoud vastgoed

Voor het binnenonderhoud van het ambtelijk vastgoed (Iederz, Stadsbeheer en kantoren) is voor bedrijfskritische processen (zoals vloestofdichte vloer stadsbeheer, bedrijfsinstallaties, wettelijke keuringen) budget nodig voor onderhoud. We stellen vanaf 2019 hiervoor 200 duizend euro per jaar beschikbaar.

53. Reorganisatieplan vastgoed

Het reorganisatieplan Vastgoedbedrijf gaat uit van de meest efficiënte organisatie voor de voorliggende taak van het Vastgoedbedrijf. Met dit reorganisatieplan zijn nieuwe functies geformaliseerd en wijzigingen in functie- en loonstructuur doorgevoerd. Wij stellen hiervoor 370 duizend euro beschikbaar in 2019.

54. Huur Oosterboog

De huurovereenkomst voor het pand Oosterboog loopt af eind 2018 en zou niet worden verlengd. De huidige gebruikers van de Oosterboog (DMO, Regiovisie/Groningen Bereikbaar en WIJ Centrum) blijven echter hier gehuisvest de komende jaren. Wij hebben elders geen kantoorruimte beschikbaar om deze gebruikers te huisvesten. We stellen 125 duizend euro beschikbaar tot 2022 om het pand Oosterboog beschikbaar te houden voor huisvesting.

55. Huur I&A

We huren een pand aan de Griffeweg zodat onderdelen van I&A uitgeplaatst konden worden om het Noordelijke Belastingkantoor te huisvesten aan de Trompsingel. De huur is voor de verwachte duur van de reorganisatie I&A. De reorganisatie is echter nog niet afgerond. We stellen voor om in 2019, 2020 en 2021 hiervoor respectievelijk 55 duizend euro, 196 duizend euro en 141 duizend euro beschikbaar te stellen.

56. Huisvesting WIJ

Bij de vorming van de nieuwe Stichting WIJ zijn wij verantwoordelijk gebleven voor de huisvesting en de facilitaire ondersteuning van de WIJ-teams. Voor een aantal WIJ-teams is nog geen permanente locatie gevonden en op basis van ervaringen in de eerste jaren zijn aanpassingen van huidige locaties nodig. Daarnaast is inzet op ICT nodig voor het faciliteren van flexwerkplekken en software. Wij stellen voor om vanaf 2019 hiervoor 450 duizend euro beschikbaar te stellen.

57. Implementatie omgevingswet

De omgevingswet gaat naar verwachting in per 1/1/2021. Voor de hele nieuwe gemeente Groningen moet er de komende jaren één omgevingsplan komen, waarin alle regels uit alle bestemmingsplannen en vele gemeentelijke verordening verwerkt dienen te worden. Daarnaast moeten de werkprocessen en het bouw- en milieuarhief gedigitaliseerd worden. De financiële impact is groot. De omgevingswet heeft invloed op het gehele ruimtelijke domein en de nodige raakvlakken met het sociale domein. We stellen hiervoor 837 duizend beschikbaar in 2019.

58. Vorming GBI

In de meerjarenbegroting is met ingang van 2018 een besparing van de uitvoeringskosten van structureel 250 duizend euro opgenomen in verband met de vorming van een Gemeenschappelijke Backoffice Inkomsten. De vorming van het GBI loopt vertraging op onder andere doordat de technische kant van de backoffice op zijn vroegst in 2021 operationeel is. De besparing kan als gevolg hiervan ook pas vanaf dat moment worden gerealiseerd. Wij stellen voor de geraamde besparing in 2019 en 2020 te laten vervallen.

59. Subsidies beheer & accommodaties

Buurtcentra zijn van belang voor de sociale cohesie. Met de komst van de WIJ en het GON zijn er algemene, laagdrempelige voorzieningen in de wijk hard nodig. Bij een aantal accommodaties kennen we knelpunten. Wij stellen hiervoor in 2019 20 duizend beschikbaar te stellen en vanaf 2020 50 duizend euro structureel. Daarnaast stellen we incidenteel 35 duizend euro beschikbaar in 2020 en 25 duizend euro in de jaren 2021 en 2022.

60. Terugdraaien bezuiniging dekkingsgraad tarieven cultuur

In het coalitieakkoord 2015-2018 is een besparing van 1 miljoen euro vanaf 2016 opgenomen en ingeboekt op dekkingsgraad tarieven. In de begroting 2016 is voor een bedrag van 750 duizend euro een alternatieve bezuiniging gevonden. Er resteerde een bedrag van 250 duizend euro die voor de helft is gerealiseerd op de sporttarieven. De andere 125 duizend euro zou eigenlijk gerealiseerd moeten worden op de culturele tarieven. Tot nu toe is de uitvoering daarvan niet mogelijk geweest. We stellen daarom voor 125 duizend euro van deze maatregel terug te draaien vanaf 2019.

Hervormingen 2019-2022

Voor de begroting 2019-2022 hebben wij aanvullende bezuinigingsmaatregelen en de dekkingsbronnen in beeld gebracht. De verdeling van de maatregelen 2019-2022 is in onderstaande tabel opgenomen. Vervolgens is per dekkingsbron een toelichting gegeven.

Hervormingen 2019-2022 (x 1.000)		2019	2020	2021	2022	I/S
<i>De Mens Centraal - de sociaal maatschappelijke opgave</i>						
1	Terugdringen zorgkosten (inkoop jeugd, WIJ & OJG)	140	3.460	5.960	7.460	S
2	Integrale aanpak multiproblematiek		1.000	3.000	3.000	S
3	Afschaffen algemene voorziening huishoudelijke hulp		850	850	850	S
<i>Herwinnen openbare ruimte - het belang van een goede leefkwaliteit</i>						
4	Gebruik openbare ruimte (parkeren, precario en reclame)	500	1.215	1.365	1.365	S
5	Verschuiving Stadsbeheer van wegen naar groen	200	200	200	200	S
<i>Groningen actief</i>						
6	Intensivering begeleiding en participatie		3.000	4.000	5.000	S
<i>Groningen ontwikkelt zich verder - bouwstenen voor de toekomst</i>						
7	Reserves instellingen cultuur		350			I
8	BTW-voordeel sport	180	180	180	180	S
9	Intensiveringsmiddelen onderwijsinnovatie voor huisvesting		400	400	400	S
10	Overige besparingen			80	80	S

<i>Organisatie en samenwerken</i>						
11	Ingroeitaakstelling organisatie	1.075	1.075	1.075	1.075	I
	Ingroeitaakstelling organisatie		627	1.257	1.257	S
12	Interne loon- en prijscompensatie organisatie		1.600	3.000	4.700	S
13	Taken organisatie (inclusief externe inhuur)		3.000	4.500	6.000	S
<i>Overig</i>						
14	OZB verhoging woningen (10%)	3.250	3.250	3.250	3.250	S
15	OZB niet-woningen (tarief oude gemeente Groningen)	700	700	700	700	S
16	Volumestijging OZB	300	600	900	1.200	S
17	Toeristenbelasting		440	440	440	S
18	Verhoging dekkingsgraad tarieven		400	400	400	S
19	Minder subsidies aan instellingen		500	1.000	1.000	S
20	Binnenhalen subsidies voor SIF projecten			2.000		I
21	Weerstandsvermogen	27.405	1.793	3.648	1.782	I
22	Ruilmiddelen	9.900	20.100			I
	Ruilmiddelen		-446	-1.350	-1.350	S
23	Herindelingsbudget (dekking OZB-compensatie)	650	380	110		I
24	Areaaluitbreiding sociaal	400	200	200	200	S
25	Transformatiebudget GGD			300	300	S
26	Incidentele vrijval wegplekbudget	1.000				I
27	Incidentele vrijval kapitaallasten niet gestarte projecten	2.000				I
28	Inzet rekeningresultaat 2018	4.413				I
29	Saldo financieel perspectief via AER	-4.887	2.073	4.078	-1.353	I
Totaal dekkingsbronnen		47.226	46.947	41.543	38.136	

1. Terugdringen zorgkosten

Voor het omlaag brengen van de zorgkosten zijn meerdere maatregelen in beeld gebracht. We gaan ervan uit dat er in 2019 nog nauwelijks besparingen zijn te realiseren. Wel bereiden we in 2019 een aantal maatregelen voor die de komende jaren vanaf 2020 moeten leiden tot een reductie van de zorgkosten.

- We investeren in een brede invoering van de Ondersteuner Jeugd en Gezin (OJG). Via de inzet van deze OJG verminderen we vermijdbare verwijzing naar gespecialiseerde hulpverlening.
- Via innovatie van de inkoop Jeugd. Dit kunnen wijzigingen zijn binnen het bestaande inkoopmodel of door de zorg op een andere manier in te kopen. De huidige inkoopcontracten lopen t/m 2020.
- Binnen de WMO zien we nog enkele maatregelen om de efficiency te vergroten, onder meer door aanpassingen binnen collectief vervoer.
- We willen de ondersteuning vanuit de WIJ goedkoper organiseren. We werken de mogelijkheden uit voor beperking en aanscherping van de opdracht aan de WIJ. Daarbij onderzoeken we mogelijkheden om de WIJ sterker als netwerkaanjager in te zetten en om te differentiëren op basis van wat inwoners nodig hebben.

2. Integrale aanpak multiproblematiek

De komende periode richten wij ons op de aanpak van 240 multiprobleem gezinnen, waarbij we toewerken naar een duurzaam perspectief op verbetering. Met 1 gezin, 1 plan en 1 aanpak krijgen gezinnen de ondersteuning die nodig is; een stapeling van indicaties wordt zo voorkomen. De besparingen van deze aanpak bedragen in 2019 1,0 miljoen euro en 3,0 miljoen euro vanaf 2020.

3. Afschaffen algemene voorziening huishoudelijke hulp

Veel inwoners van de gemeente maken gebruik van huishoudelijke hulp. We willen dat de mensen die het echt nodig hebben huishoudelijke hulp kunnen ontvangen. Er wordt daarom van geval tot geval bekeken welke ondersteuning iemand nodig heeft en dat vereist een zorgvuldig onderzoek. Huishoudelijke hulp wordt daardoor weer een maatwerkvoorziening. Afschaffing van de algemene voorziening Huishoudelijke hulp leidt tot een besparing van 850 duizend euro vanaf 2020.

4. Gebruik openbare ruimte (parkeren, precario en reclame)

Wij brengen het gebruik van schaarse openbare ruimte meer in rekening. Daarom verhogen we de parkeertarieven in de binnenstad en schilwijken en de tarieven voor parkeervergunningen. Daarnaast, worden de opbrengsten uitabri's vergroot, verhogen we de precariobelasting en onderzoeken we of we een reclamebelasting gaan invoeren. De extra opbrengsten die met het gebruik van de openbare ruimte samenhangen lopen op tot 1,365 miljoen in 2022.

5. Verschuiving Stadsbeheer van wegen naar groen

De leefkwaliteit is de afgelopen periode onder druk komen te staan door bezuinigingen en door bouwen en infrastructurele activiteiten. Bewoners vinden een goed verzorgde, groene leefomgeving van belang. We vinden het daarom raadzaam om een extra impuls te geven aan de leefkwaliteit door het niveau van beheer en onderhoud in de gemeente te verhogen. Voor de extra impuls verschuiven we budget van wegen naar groen voor een structureel bedrag van 200 duizend euro per jaar vanaf 2019.

6. Intensivering begeleiding en participatie

Met de ontwikkeling van een nieuwe werkprogramma dat uitgaat van positief individueel maatwerk, willen we de instroom in de bijstand beperken en de uitstroom uit de bijstand versnellen. We stellen het zoeken naar en krijgen van werk centraal. Hiermee realiseren we een besparing op de BUIG uitgaven waardoor het tekort op de BUIG wordt verlaagd. Hierdoor is er minder inzet van gemeentelijke middelen nodig om het tekort af te dekken. De besparing die we met de uitvoering van het programma realiseren loopt op van 3 miljoen euro in 2020 tot structureel 5 miljoen vanaf 2020.

7. Reserves instellingen cultuur

Instellingen actief op het gebied van cultuur beschikken over surplusreserves welke ingezet kunnen worden. Voor 2020 gaan we uit van een bedrag van 350 duizend euro dat uit deze reserves vrijgemaakt kan worden.

8. BTW voordeel sport

Het kabinet heeft besloten het sportbesluit aan te passen. Dit leidt er onder andere toe dat er per 1 januari 2019 een gewijzigd btw-tarief op sport geldt. Dit heeft onder andere als gevolg dat de inkomsten uit sport niet meer belast hoeven te worden met btw. Besloten is de tarieven te handhaven waardoor er extra inkomsten worden gegenereerd. Voor een deel worden deze extra inkomsten ingezet voor de kapitaallasten vervanging kunstgrasvelden. Het structurele bedrag van 180 duizend euro dat vrijvalt is gereserveerd om conform het amendement van uw raad in te zetten voor het programma Sport.

9. Intensiveringsmiddelen onderwijsinnovatie ter dekking onderwijshuisvesting

Eerder hebben wij 1,0 miljoen euro beschikbaar gesteld voor intensivering van onderwijsinnovatie. Vanaf 2020 zetten wij hiervan 400 duizend euro in voor de huisvesting van het onderwijs (zie ook opgave 31).

10. Overige besparingen

We gaan niet extra investeren en beraden ons op de toekomst van de Drafbaan. Vanaf 2021 verwachten we door het niet extra investeren een structurele vrijval te realiseren van 80 duizend euro.

11. Ingroeitaakstelling organisatie

Voor gebiedsgericht werken stellen we middelen beschikbaar door bestaande budgetten te verschuiven. Als ingroeitaakstelling voor de organisatie houden we rekening met een incidenteel bedrag van 1,075 miljoen voor 2019 t/m 2022 en een structureel bedrag dat oploopt van 627 duizend euro in 2020 naar 1,257 miljoen euro vanaf 2021. Deze dekkingsmaatregel heeft een relatie met de opgave gebiedsgericht werken.

12. Interne loon- en prijscompensatie organisatie

Voor stijgende prijzen en de loonontwikkeling worden budgetten jaarlijks gecompenseerd om de koopkracht te behouden. Vanaf 2020 geven we deze compensatie aan de eigen organisatie niet volledig door. De lagere uitgaven zijn hierdoor naar verwachting 1,6 miljoen euro lager in 2020 oplopend tot 4,7 miljoen euro in 2022.

13. Taken organisatie (inclusief externe inhuur)

We beperken het aantal externen dat door ons wordt ingehuurd en heroverwogen taken die we als organisatie uitvoeren. We verwachten vanaf 2020 een besparing van 3,0 miljoen euro 6,0 oplopend tot miljoen euro vanaf 2022.

14. OZB verhoging woningen (10%)

De woningen zijn in Groningen de afgelopen jaren gemiddeld 10% meer waard geworden. Met ongeveer dezelfde tarieven voor bewoners als twee jaar geleden zouden de OZB-inkomsten voor de gemeente met 10% toenemen. Een verhoging van de OZB leidt tot hogere inkomsten van 3,25 miljoen euro vanaf 2019.

15. OZB niet-woningen (tarief oude gemeente Groningen)

De tarieven voor niet-woningen handhaven we op het niveau van de voormalige gemeente Groningen. Hierdoor ontstaat een voordeel van 700 duizend per jaar.

16. Volumestijging OZB

Doordat de gemeente groei neemt ook het areaal toe van toe van objecten dat OZB-opbrengsten genereert. In onze ramingen verhogen we de verwachte structurele meeropbrengsten van deze groei mee. Vanaf 2019 gaan we als gevolg hiervan uit van een extra groei aan opbrengsten van 300 duizend euro.

17. Toeristenbelasting

De geraamde meeropbrengst van de verhoging van de toeristenbelasting bedraagt 400 duizend euro per jaar vanaf 2020. De nadere uitwerking volgt in de loop van 2019.

18. Verhoging dekkingsgraad tarieven

Voor zover tarieven niet kostendekkend zijn is het mogelijk om deze te verhogen. We schatten in dat we vanaf 2020 hiermee 400 duizend euro per jaar besparen. Bij het onderzoek kostendekkendheid tarieven zal verder worden ingegaan op de voorgestelde verhogingen.

19. Minder subsidies aan instellingen

Verschillende instellingen voeren in opdracht van de gemeente activiteiten uit waarvoor zij subsidie ontvangen. In 2020 besparen we 500 duizend en vanaf 2021 1 miljoen euro structureel. Deze besparing is administratief over de programma's **Onderwijs (Programma 3), Welzijn, Gezondheid en zorg (Programma 4), Sport en bewegen (Programma 5) en Cultuur (Programma 6)** verdeeld en moet nog nader inhoudelijk ingevuld worden.

20. Binnenhalen subsidies voor SIF projecten

We verwachten dat we in 2021 circa 2 miljoen subsidie kunnen realiseren voor de SIF projecten.

21. Weerstandsvermogen

We streven aan het eind van de coalitieperiode naar een ratio van het weerstandsvermogen van 1,0. Gelet op de grote opgave accepteren we voor de kortere termijn een ratio van minimaal 0,8. Bij de inzet van het weerstandsvermogen wordt, naast deze ratio, ook gekeken naar de verhouding tussen harde reserves en niet direct beschikbaar weerstandsvermogen. De komende jaren zetten we een deel van weerstandsvermogen in. Voor 2019 is dit 15,247 miljoen euro. In 2020, 2021 en 2022 is de inzet van het weerstandsvermogen respectievelijk 1,793 miljoen euro, 3,648 miljoen euro en 1,782 miljoen euro.

22. Ruilmiddelen

Bij de dekkingsmogelijkheden houden we rekening met een ruil van incidentele met structurele middelen. We spelen incidentele middelen vrij die zijn bestemd voor investeringen door de kapitaallasten structureel te dekken in de begroting. In totaal gaat het om een bedrag van 30 miljoen euro. Dit bedrag zetten we in als incidentele dekking in 2019 en 2020. De structurele kapitaallasten bedragen 446 duizend euro in 2019 oplopend tot 1,35 miljoen euro vanaf 2020.

23. Herindelingsbudget

Een herindeling gaat gepaard met frictiekosten waarvoor we via het gemeentefonds een herindelingsbijdrage ontvangen. Voor het verzachten van de harmonisatie van tarieven voor niet-woningen zetten we een deel van dit budget in (2019: 650 duizend euro, 2020: 380 duizend euro en 2021: 110 duizend euro).

24. Areaaluitbreiding sociaal

Van het beschikbare budget voor areaaluitbreiding (sociaal) is bij het opstellen van de begroting 2018 voorgesteld om 328 duizend euro van het beschikbare budget van 878 duizend euro vrij te laten vallen. Daarmee resteert een structureel bedrag van 550 duizend euro per jaar voor areaaluitbreiding (sociaal). We schatten in dat van dit bedrag in 2019 nog eens 400 duizend euro kan vrijvallen en vanaf 2020 structureel 200 duizend euro.

25. Transformatiebudget GGD

Bij de verzelfstandiging van de GGD is een transformatiebudget beschikbaar gesteld. Vanaf 2021 valt het transformatiebudget verzelfstandiging GGD in principe vrij. Dit betekent een besparing van 300 duizend euro vanaf 2021.

26. Incidentele vrijval weglekbudget

We hebben een jaarlijks budget beschikbaar voor het opvangen van bezuinigingen die weglekken via de doorrekening naar lagere tarieven. We verwachten dat dit budget voor de jaarschijf 2019 kan vrijvallen voor een bedrag van 1 miljoen euro.

27. Incidentele vrijval kapitaallasten niet gestarte projecten

Na het gereedkomen van een project wordt er gestart met afschrijven. In onze begroting houden we hiermee rekening door kapitaallasten te ramen. Wanneer projecten nog niet zijn gestart of later worden gerealiseerd kan naar verwachting een incidenteel bedrag vrijvallen van 2 miljoen euro in 2019.

28. Inzet rekeningresultaat 2018

Een deel van het resultaat bij de jaarrekening 2018 zetten we in als dekkingsbron voor de begroting. We houden rekening met een vrij besteedbaar resultaat van 4,413 miljoen euro dat we inzetten voor de begroting 2019.

29. Saldo financieel perspectief via AER ter dekking volgende jaren

Het uitgangspunt bij het opstellen van de begroting 2019 is het financiële meerjarenbeeld. Bij het saldo van het meerjarenbeeld houden we vervolgens met de genoemde financiële knelpunten en dekkingsbronnen. Voor 2019 en 2022 resulteert dit in een overschot van respectievelijk 4,887 miljoen

euro en 1,353 miljoen euro. In 2020 en 2021 resulteert een tekort van respectievelijk 2,073 miljoen en 4,078 miljoen euro. De tekorten en overschotten verrekenen we met de AER (en zijn per saldo meerjarig neutraal).

Bijlage 2

Programma 1: Werk en inkomen

Deelprogramma 1.1: Werk en activering

Met de volgende indicatoren is de werking van

Effect-Indicator(en)	Behaald 2017	Begroting 2018	Behaald 2018
Aantal bijstandsuitkeringen	10.178	9.900	9.746

1.1.1 Regionaal arbeidsmarktbeleid

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Begroting 2018	Behaald 2018
Aantal plaatsingen door brancheteams	652	700	760*
Aantal plaatsingen of plekken gerealiseerd door Social Return On Investment (SROI) in de arbeidsmarktregio	867	1.000	716
Aantal gerealiseerde afspraakbanen in de arbeidsmarktregio	3.044	1.948	3.532**

*Naast de reguliere plaatsingen hebben we ook nog plaatsingen gerealiseerd via het project Parttime inkomsten en uitkering.

**Tot en met het derde kwartaal van 2018

1.1.2 Werk

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Begroting 2018	Behaald 2018
Aantal personen dat uitstroomt naar regulier werk	1.054	1.100	998
Aantal personen met een uitkering dat parttime inkomsten uit arbeid heeft	2.700	Stijging	2.451
Aantal personen dat gedetacheerd is (intern, extern en ondersteunend werkzaam)	742	700	693
Aantal personen dat werkzaam is op een begeleid werken plek	116	116	105

1.1.3 Maatschappelijke participatie

Prestatie indicatoren	Behaald 2017	Begroting 2018	Behaald 2018
Aantal mensen dat actief is op een P-baan	559	-	486
Aantal beschutte werkplekken oud (SW)	400	367	393
Aantal beschutte werkplekken nieuw (P-wet)	35	78	48

Deelprogramma 1.2: Inkomen en armoedeverlichting

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Begroting 2018	Behaald 2018
Aantal bijstandsuitkeringen	10.178	9.900	9.746
% bewoners (18 jaar en ouder) dat zegt moeite te hebben met rondkomen van het huishoudinkomen	-	stabiel	8% (daling van 1% t.o.v 2016)

1.2.1 Uitkeringen

Prestatie indicator(en)	Behaald 2017	Begroting 2018	Behaald 2018
% uitkeringsaanvragen (BUIG) dat binnen 8 weken is afgehandeld.	90%	100%	90%
Foutpercentage verstrekte uitkeringen (BUIG)	0,3%	<1%	0%

1.2.2 Armoede- en minimabeleid

Prestatie indicator(en)	Behaald 2017	Begroting 2018	Behaald 2018
Aantal toegekende aanvragen bijzondere bijstand.	6.058	Stabiel	5.949
Waarvan in het kader van de witgoedregeling.	1.028	Stabiel	1.113
Aantal verstrekte individuele inkomenstoelagen (voorheen langdurigheidstoelagen).	4.871	Stabiel	5.471
Aantal gehonoreerde vergoedingen ouderbijdrage schoolfonds (schooljaar).	2.209	Stabiel	2.196
Aantal huishoudens dat gebruik maakt van één of meer inkomensregelingen.	9.412	Stabiel	9.880
Aantal ondersteuningscontacten dat tot stand komt binnen de	Stijging	Stabiel	Lichte stijging*

projecten/overige activiteiten van het armoedebeleid.			
Aantal deelnemers collectieve zorgverzekering.	Lichte stijging	Stijging	Lichte stijging

*Omdat er nog geen precieze cijfers beschikbaar zijn, is de schatting dat het licht gestegen is.

1.2.3 Handhaving

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Begroting 2018	Behaald 2018
Aantal beëindigde uitkeringen (controle aan de achterkant)	179	Stijging	195
% toegekende aanvragen (controle aan de poort)	63%	< 63%	60%
Aantal opgelegde boetes	244	Stijging	234

1.2.4 Schuldhulpverlening

Indicator(en)	Behaald 2017	Begroting 2018	Behaald 2018
Aantal aanmeldingen schuldhulpverlening	2.401	2.000	2.073
Aantal inschrijvingen schuldregeling	446	450	528
Aantal klanten in budgetbeheer	2.575	2.650	2.679
Aantal klanten in beschermingsbewind	812	850	911
Aantal aanvragen sociale kredieten	513	600	439
% geslaagde minnelijke regelingen	68%	55%*	66%

* Landelijk gemiddelde

Programma 2: Economie en werkgelegenheid

	2014	2015	2016	2017	2018	Aantal	%
Banen	131.972	133.604	135.012	139.151	145.098	5.177	3.7%
Vestigingen	15.729	16.163	16.644	17.451	18.287	874	5.0%

Deelprogramma 2.1: Groningen Kennisstad

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Het aantal werkzame personen in onze speerpuntsectoren	50.913	> dan in 2017	53.393
% bedrijven dat nieuwe producten ontwikkelt	-	> dan in 2017	19.5%
Aandeel bedrijven dat samenwerkt met kennisinstellingen	-	> dan in 2017	25.3%
Aantal studenten op HBO- en WO-opleiding (waarvan aandeel buitenlands)	60.093 (14.4%)	> dan in 2017	59.400 (9.4% Hanze, 22.6% RUG)

2.1.1 Samenwerken. met kennisinstellingen

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Positie op International Student Barometer ten opzichte van andere Nederlandse universiteiten	1	-	-
Academic Ranking of World Universities (Shanghai Ranking)	59	-	66
U-Multirank: World University Rankings	5	-	3
EZ Benchmark topcampussen Nederland	-	Top 8	1

2.1.2 Faciliteren van gezamenlijke (internationale) kennis en innovatie projecten

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal ondersteunde grote (Europese) kennisprojecten	11	> 10	20
Aantal geacquireerde kennisintensieve bedrijven	5	> 4	-

2.1.4 (Inter)nationaal Promoten van onze kennissectoren

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal samenwerkingsprojecten op gebied van Kennis/innovatie	8	> 2	23
Aantal profileringsprojecten Groningen kennisstad	3	> 2	3

Deelprogramma 2.2: Aantrekkelijke stad

Effectindicator(en)	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal binnenstadbezoekers (in miljoenen)	23.3-24.5	>2017	21-23
Bezoekerswaardering binnenstad	6,9	> 6,9	6,8
Aantal toeristische hotelovernachtingen	492.100	>2017	-
Hoeveelheid leegstaand winkelvloeroppervlak	5,4%	<2017	5,3%

2.2.1 Samenwerken met binnenstadondernemers

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal samenwerkingen en projecten met binnenstadondernemers	4	> 4	5
Aantal nieuwe winkels of winkelketens naar de stad gehaald	7	> 5	6

2.2.2 Bevorderen toerisme

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal overnachtingen op hotelschepen	5.200	5.000	5.450*
Aantal overnachtingen van pleziervaart in gemeentelijke jachthaven**	1.250	1.700	1.116

* We zien dat hotelschepen in trek zijn door een versterking van Groningen als aantrekkelijke overnachtingsstad. Het aantal overnachtingen op hotelschepen neemt dan ook toe.

** Er is een dalende trend te zien in het aantal overnachtingen in de gemeentelijke jachthaven. We verwachten dat deze trend doorzet. Bezoekers kiezen vaker voor comfort en overnachtingen in nabijgelegen particuliere havens met meer faciliteiten.

Deelprogramma 2.3: Bedrijvige stad

Effectindicator(en)	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal nieuwe bedrijfsvestigingen door starters	1.853	> dan in 2017	1.891
Aantal hectare uitgegeven bedrijventerrein	24,5	> 5	6.7
% leegstaand vloeroppervlakte kantoren	9,8%	< dan in 2017	8.5
Rapportcijfer tevredenheid ondernemers	-	> dan in 2017	6.8

2.3.1 Samenwerken met bedrijvenver.

Indicator(en)	Behaald 2017	Begroting 2018	Behaald 2018
Aantal gezamenlijke projecten met bedrijvenverenigingen	>30	>22	30

2.3.2 Bedrijvigheid breed stimuleren

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal bedrijfsbezoeken	550	> dan in 2017	560
Aantal adviesgesprekken met startende ondernemers	80	> dan in 2017	60
Aantal adviesgesprekken horeca	>700	> dan in 2017	700
Aantal begeleide bedrijfsverhuizingen	>20	> dan in 2017	20

2.3.4 Handelsrelaties met het buitenland bevorderen

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal (handels)projecten met het buitenland	> 20	> 15	>25

2.3.6 Ontwikkeling ZZP en start-ups

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal startende ondernemers	1.853	>dan in 2017	1.891

Programma 3: Onderwijs

Deelprogramma 3.1: Onderwijskansen

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Gemiddelde score begrijpend lezen groep 8: Groningen (landelijk)	64,5 (55,0)	Minimaal landelijk gemiddelde	63,5 (55,0)
Gemiddelde score rekenen groep 8 Groningen (landelijk)	113,9 (112,0)	Minimaal landelijk gemiddelde	115,8 (112,0)
% kinderen in Groningen verwezen naar:** - praktijkonderwijs (landelijk) - VMBO BBL/KBL (landelijk) - VMBO TL (landelijk) - Havo/VWO (landelijk)	0,5 (2,4) 22,8 (23,0) 25,4 (25,7) 50,2 (47,7)	minimaal landelijk gemiddelde	0,4 (1,1) 21,5 (22,2) 24,4 (26,3) 52,7 (49,7)
Niet-werkende werkzoekenden(nww) jonger dan 27 jaar zonder startkwalificatie (aantal en % van totaal aantal nww <27)	555 (64%)	Lager	*

* geen info meer beschikbaar over indicator in verband met definitiewijziging bij UWV.

** bij dubbeladvies is het laagste advies meegeteld (zowel bij landelijke als gemeentelijke cijfers)

3.1.1 Kansen en kwaliteitsbewaking

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% gebruik VVE-programma's door VVE-doelgroep	94%	95%	95%
% leerwinst groep 2 ten opzichte van landelijk gemiddelde	64%	80%	63%
% geïnspecteerde locaties kinderopvang	100%	100%	100%

3.1.2 Nieuwe impuls vensterschool

Indicator(en)	Behaald 2017	Begroting 2018	Behaald 2018
% vensterscholen	70%	>70%	70%

3.1.3 Volwasseneneducatie

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal nieuwe deelnemers basiseducatie	450	450	400
Totaal aantal deelnemers basiseducatie	1.120	900	925

3.1.5 Talentontwikkeling

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
% Scholen dat gebruik maakt van natuur- en duurzaamheidseducatie	90%	96%	94%
Tevredenheid scholen NDE (schaal 1-10)	8,4	8,5	8,5
Aantal deelnemers jonge onderzoekers	13.132	14.000	13.929

3.2.1 VSV en Leerplicht

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	behaald
	2017	2018	2018
Aantal voortijdige schoolverlaters*	2,66% (296)	<2,3% (<250)	2,51% (278)
% thuiszitters in schooljaar teruggeleid naar onderwijs	28%	75%	87%
Aantal thuiszitters in beeld bij leerplicht	68	-	60

* vanwege een wijziging in de telmethodiek van DUO zijn de aantallen niet meer helemaal vergelijkbaar, de percentages wel.

Programma 4: Welzijn, gezondheid en zorg

Deelprogramma 4.1: Sociaal klimaat

Effectindicator(en)	Behaald 2016	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt zich in de afgelopen 2 weken (zeer) gelukkig te hebben gevoeld	76%	-	Toename	76%
Schaalscore geluk: gemiddeld rapportcijfer dat jongeren (groepen 2 en 4 VO) hebben gegeven aan hun ervaren gevoel van geluk (0-10) (o.b.v. de afgelopen 4 weken) (I)	-	-	-	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt (zeer) tevreden te zijn over de wijze van meedoen aan de Groningse samenleving	80%	-	Toename	77%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt voldoende contacten te hebben met anderen	96%	-	Toename	96%
Schaalscore: sociale samenhang in de buurt	6,1	-	Toename	6,2
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt zich (mede) verantwoordelijk te voelen voor (de leefbaarheid van) de eigen buurt	86%	-	Toename	89%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt bereid te zijn een buurtgenoot te helpen in geval van ziekte of een beperking	94%	-	Toename	93%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt zich in de afgelopen 12 maanden (wel eens) actief te hebben ingezet voor de eigen woonbuurt	23%	-	Toename	26%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt in de afgelopen 12 maanden (wel eens) vrijwilligerswerk te hebben gedaan	28%	-	Toename	29%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt in de afgelopen 12 maanden (wel eens) mantelzorg te hebben geboden	21%	-	Toename	22%
% mantelzorgers (18 jaar e.o.) dat zegt zich (tamelijk zwaar tot over-) belast te voelen bij het geven van mantelzorg	17%	-	Afname	17%
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) dat zegt minimaal 2-3 keer per maand gepest te worden (I)	-	-	-	-
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) dat zegt (veel) inactief (sedentair) gedrag te	-	-	-	-

vertonen (I)				
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt zich in de afgelopen 12 maanden (wel eens) gediscrimineerd te hebben gevoeld	8%	-	Afname	6%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van plekken om elkaar te ontmoeten, zoals buurthuizen, pleinen en parken, in of nabij de eigen buurt	77%	-	Toename	76%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van instanties voor ondersteuning en zorg, zoals WIJ-Groningen, in of nabij de eigen buurt	76%	-	Toename	80%

I Betreft een indicator uit Jeugd gezondheidsenquête (GGD), 1x per 4 j (laatste uit 2015).

4.1.1 Actief burgerschap en bewonersinitiatieven

Indicator(en)	Behaald 2017	Begroting 2018	Behaald 2018
Aantal ondersteunende bewonersinitiatieven in het kader van innovatie ateliers	-	-	Ondersteuning van 32 initiatieven in kader van de sociale ondernemers challenge 5 Parels (algemene voorzieningen) 1 wijkcoöperatie

4.1.2 Bevorderen van samenredzaamheid, sociale samenhang en leefbaarheid in de wijken

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal (nieuw) ingezette vrijwilligers door Humanitas *	-	± 3.200	3204

4.1.4 Diversiteit, integratie en emancipatie

Prestatie indicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal samenwerkingspartners dat zich verbindt aan de thema's van de diversiteitsagenda	10	10	15
Aantal activiteiten dat vanuit het activiteitenbudget mede	-	35	33

gesubsidieerd wordt			
---------------------	--	--	--

4.1.6 Sociale basisvoorzieningen

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt (wel eens) gehoord te hebben van WIJ-Groningen	68%	Toename	75%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt (goed tot redelijk goed) bekend te zijn met de dienstverlening van WIJ-Groningen (I)	60%	Toename	64%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt in de afgelopen 12 maanden (wel eens) contact te hebben gehad met WIJ-Groningen	28% (II) (17% (III))	- (IV)	30% (II) (19% (III))
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt te weten waar te moeten zijn met een hulpvraag (V)	71% (VI)	Toename	70% (VI)
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt het gemakkelijk te vinden om bij WIJ-Groningen naar binnen te lopen (V)	73% (VI)	Toename	73% (VI)

I In de voorgaande Begroting en Rekening (2017) is deze uitkomstmaat anders (te smal) gedefinieerd, hierdoor waren de destijds opgegeven scoringspercentages ook beduidend lager (18% in 2017). Dit is hier met terugwerkende kracht gecorrigeerd;

II Op het aandeel bewoners dat zegt van WIJ-Groningen gehoord te hebben;

III Op het totale aandeel bewoners 18 van jaar en ouder;

IV Hieraan is geen prestatienorm toegekend (kengetal);

V In de voorgaande Begroting en Rekening (2017) is deze uitkomstmaat anders (te breed) gedefinieerd, hierdoor waren de destijds opgegeven scoringspercentages ook beduidend lager (resp. 59% en 51% in 2017). Dit is hier met terugwerkende kracht gecorrigeerd;

VI Op het aandeel bewoners dat zegt (wel eens) contact te hebben gehad met WIJ-Groningen én waarbij sprake is geweest van enige vorm van dienstverlening of ondersteuning (dus excl. 'contact, maar niet geholpen' of 'contact, anders...').

Deelprogramma 4.2: Passende ondersteuning en zorg

Effectindicator(en)	Behaald 2016	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt (zeer) tevreden te zijn met de kwaliteit van leven	84%	-	Toename	83%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt een (zeer) goede gezondheid te ervaren	89%	-	Toename	87%
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) dat zegt een (zeer) goede gezondheid te ervaren (I)	-	-	-	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt zich (zeer) belemmerd te voelen in het dagelijks functioneren door lichamelijke en/of mentale gezondheidsproblemen	27%	-	Afname	29%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt in de	22%	-	Afname	24%

afgelopen 12 maanden hulp te hebben gehad vanwege gezondheidsproblemen of andere beperkingen				
% bewoners (19 jaar e.o.) met een goede psychische gezondheid (geen of laag risico op angststoornis of depressie) (II)	61%	-	-	-
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) met psychosociale problemen (afwijkend) (I)	-	-	-	-
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt weinig mensen te kennen waarmee men echt kan praten (% oneens)	69%	-	Toename	73%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt voldoende mensen te kennen die men om hulp of advies kan vragen	89%	-	Toename	91%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt het gevoel te hebben weinig te kunnen doen om de belangrijke dingen in het leven te kunnen veranderen (% oneens)	88%	-	Toename	88%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt het gevoel te hebben (bijna) alles te kunnen doen waar men de zinnen op heeft gezet	83%	-	Toename	83%
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) dat zich onvoldoende weerbaar voelt (I)	-	-	-	-
Aantal meldingen Veilig Thuis in het kader van huiselijk geweld		956	>900	573
Aantal meldingen Veilig Thuis in het kader van kindermishandeling		937	>500	781

I Betreft een indicator uit Jeugd gezondheidsenquête (GGD), 1x per 4 j (laatste uit 2015);

II Betreft een indicator uit Gezondheidsenquête volwassenen en ouderen (GGD), 1x per 4 j (laatste uit 2016).

4.2.1 Ondersteunende voorzieningen

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt dat de geboden ondersteuning past bij de hulpvraag (I)	68% (II)	Toename	68% (II)
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt dat de kwaliteit van de geboden ondersteuning goed is (I)	64% (II)	Toename	64% (II)
% cliënten waarbij de doelrealisatie o.b.v. de uitkomsten uit de ZRM conform de beoogde doelen uit het Plan van Aanpak is	-	-	-
% hulpvragen dat door de WIJ-teams is verwezen naar sociale basisvoorzieningen (III)	-	-	57% (uitdraai op 27-2-19)
% hulpvragen dat door de WIJ-teams is toegeleid naar specialistische zorgvoorzieningen (IV)	- (71% over Q3 t/m Q4) (V)	-	68% (67% over Q3 t/m Q4) (V)
% inwoners dat (een gedeelte van) het ondersteuningsplan zelf of met behulp van informele ondersteuning (waaronder sociaal netwerk, vrijwilligers) uitvoert	- (3% over Q3 t/m Q4) (V)	-	2% (2% over Q3 t/m Q4) (V)

- I In de voorgaande Begroting en Rekening (2017) is deze uitkomstmaat anders (te breed) gedefinieerd, hierdoor waren de destijds opgegeven scoringspercentages ook beduidend lager (resp. 45% en 44% in 2017). Dit is hier met terugwerkende kracht gecorrigeerd;
- II Op het aandeel bewoners dat zegt (wel eens) contact te hebben gehad met WIJ-Groningen én waarbij sprake is geweest van enige vorm van dienstverlening of ondersteuning (dus excl. 'contact, maar niet geholpen' of 'contact, anders...');
- III De toepassing van de terminologie 'sociale basisvoorziening' is niet eenduidig in de dagelijkse praktijk. Het betreft hier het aandeel gevallen waarbij een melding (niet op uniek persoonsniveau) is afgehandeld zonder te resulteren in een wettelijke melding (leidend tot dossier en breder onderzoek) op het totaal aantal binnengekomen meldingen bij de entree WIJ-Groningen (54% hiervan betreft een 'directe afhandeling' en 3% betreft een 'andere afhandeling' waarbij de melding wel is doorgezet naar het aanmeldteam voor nader onderzoek en/of ter bespreking, maar zonder te resulteren in dossiervorming en breder onderzoek);
- IV Het gaat hier over het aandeel gevallen (op klantniveau en niet productniveau) waarbij een ondersteuningsplan (volgend na een wettelijke melding, dossier en breder onderzoek) resulteerde in een bestelling van een maatwerk voorziening op het totaal aantal ondersteuningsplannen. Een bestelde maatwerk voorziening hoeft overigens niet per definitie tot een volledige verzilvering ervan te leiden;
- V Op het moment van publiceren van de Rekening 2017 waren de cijfers over 2017 nog niet publicabel, vanaf een later moment zijn wel cijfers leverbaar geworden over 2017. Echter vanwege de kwaliteit van de registraties in de beginperiode van 2017 zijn deze ook nog niet over het gehele jaar betrouwbaar. Vandaar dat gekozen is om met terugwerkende kracht wel een trend te presenteren op basis van de 2e helft van 2017 en 2018.

4.2.2 Specialistische zorgvoorziening

Indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% cliënten waarbij de doelrealisatie o.b.v. de uitkomsten uit de ZRM conform de beoogde doelen uit het PVA is	-	-	-
% cliënten waarbij sprake is van een duurzame afschaling met betrekking tot. een maatwerk voorziening	-	-	-
% cliënten waarbij sprake is van een duurzame uitstroom uit een maatwerk voorziening o.b.v. een succesvolle beëindiging	-	-	-
% cliënten Wmo (18 jaar e.o.) dat zegt door de geboden ondersteuning de dingen die men wil beter te kunnen doen (eigen regie)	78%	<i>Toename</i>	81%
% cliënten Wmo (18 jaar e.o.) dat zegt door de geboden ondersteuning zich beter te kunnen redden (zelfredzaamheid)	82%	<i>Toename</i>	83%
% cliënten Wmo (18 jaar e.o.) dat zegt door de geboden ondersteuning een betere kwaliteit van leven te hebben gekregen	76%	<i>Toename</i>	76%
% cliënten Wmo (18 jaar e.o.) dat zegt dat de geboden ondersteuning past bij de hulpvraag	80%	<i>Toename</i>	84%
% cliënten Wmo (18 jaar e.o.) dat zegt dat de kwaliteit van de geboden ondersteuning goed is	79%	<i>Toename</i>	81%
Aantal geïndiceerde vervoer- en woonvoorzieningen	worden later ingevoerd	-	worden later ingevoerd
Aantal geïndiceerde maatwerk voorzieningen individuele ondersteuning	worden later ingevoerd	-	worden later ingevoerd
Aantal geïndiceerde maatwerk voorzieningen groepsgerichte ondersteuning	worden later ingevoerd	-	worden later ingevoerd
Aantal geïndiceerde maatwerk voorzieningen kortdurend verblijf	worden later ingevoerd	-	worden later ingevoerd

4.2.3 Interventies veilig opgroeien

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal meldingen bij Veilig Thuis kindermishandeling stad *	937	> 500	781
Aantal hermeldingen bij Veilig Thuis kindermishandeling stad**	124		150
Aantal kinderen dat uit huis geplaatst wordt ***	54	< 70	35
Gemiddeld aantal op de wachtlijst Veilig Thuis ****	14	< 10	22
Aantal beschermingsonderzoeken door de Raad voor de Kinderbescherming rondom opvoedingsproblemen	203	< 150	nrb

*Dit is het totaal aantal meldingen (inclusief politiemeldingen) over gezinnen. Dit zijn dus geen unieke meldingen; er kunnen meerdere meldingen zijn over één gezin vanuit verschillende bronnen.

** Dit betreft het aantal gezinnen dat vanaf 2016 al eerder was gemeld bij VT en waarover in dit jaar een hermelding is gedaan (ex. politiemeldingen).

*** aantal uithuisplaatsingen betreft het aantal machtigingen tot uithuisplaatsing van JB Noord. Het heeft niet alleen betrekking op onveiligheid, maar ook op bijv. verslaving en/of psychische problematiek.

**** Het aantal is een gemiddelde over het hele jaar en heeft betrekking op het aantal zaken waarbij het niet lukt om een melding binnen 5 dagen (wettelijke termijn) te beoordelen. Een werkvoorraad van 10 zaken is gebruikelijk; bij meer dan 10 zaken spreken we van een wachtlijst. Overigens worden crisis- en spoedzaken wel altijd direct dezelfde dag opgepakt.

4.2.4 Beschermd wonen, opvang en huiselijk geweld

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal geregistreerde daklozen dat gebruik maakt van opvangvoorzieningen	496	***	476
Aantal unieke personen dat gebruikmaakt van de nachtopvang	264	***	268
Aantal unieke personen dat gebruikmaakt van de crisisopvang	200	***	186
Aantal unieke personen dat gebruikmaakt van de dagopvangvoorzieningen	810	***	686
Aantal unieke personen dat na crisisopvang duurzaam rehabiliteert met een eigen woonplek c.q. woonadres		50	68

Aantal personen dat niet in de nacht- en crisisopvang kan worden opgenomen vanwege maximale bezetting		*	
Aantal personen dat in 2 weken tenminste 6x of vaker per week gebruik maakt van de nachtopvang.	104	*	104
Aantal unieke personen met een voorziening Beschermd wonen		***	
Aantal meldingen van huiselijk geweld bij Veilig Thuis/stad*	956	>900	573
Aantal huisverboden stad	44	>40	45
Aantal betrokken kinderen bij huisverboden	43	>40	35
Aantal casussen intensief casemanagement bij Veilig Thuis **	119	>50	114
Aantal vrouwen van 18 jaar of ouder in de vrouwenopvang	200	<200	102
Aantal kinderen in de vrouwenopvang	170	<250	100
Aantal vrouwen dat niet kan worden opgenomen in de VO vanwege maximale bezetting		*	20
Gemiddelde duur van de opnameperiode van vrouwen (dagen)	-	*	347

* Dit is het totaal aantal meldingen (inclusief politiemeldingen) over een gezin. Dit zijn dus geen unieke meldingen; er kunnen meerdere meldingen zijn over een gezin vanuit verschillende bronnen.

** dit aantal heeft betrekking op het aantal huisverboden in de hele regio waarvoor het intensief casemanagement wordt ingezet.

4.2.5 Vluchtelingen en asielzoekers

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal gehuisveste vergunninghouders	366	281	281
Aantal mensen in bed-bad-broodvoorziening	318	<300	277
Aantal personen in noodopvang (exclusief personen in bed-bad-brood voorziening)	22	22	23
Aantal personen dat in maatschappelijke begeleiding is genomen		220	190
Aantal ex-alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV) met leefgeld	20	18	18

Programma 5: Sport en bewegen

Effectindicator(en)	Behaald 2016	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt lid te zijn van een sportvereniging of sportschool	48%	-	<i>toename</i>	47%
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) dat zegt wekelijks te sporten bij een sportclub, -vereniging of sportschool *	-	-	-	-*
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van binnensportvoorzieningen, zoals sporthallen, gymlokalen en zwembaden, in of nabij de eigen buurt	69%	-	<i>toename</i>	71%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van buitensportvoorzieningen, zoals voetbal- en andere sportvelden, in of nabij de eigen buurt	70%	-	<i>toename</i>	72%
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van plekken in de openbare ruimte die geschikt zijn voor sport, spel en bewegen in of nabij de eigen buurt	72%	-	<i>toename</i>	73%

* Betreft een indicator uit Jeugd gezondheidsenquête (GGD), 1x per 4 j (laatste uit 2015).

5.1.1 Faciliteren verenigingen: accommodaties

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal bezoekers Kardinges (ijs)	138.000	120.000	139.000
Aantal bezoekers zwembaden (inclusief Kardinges)	477.000	400.000	415.000
Klanttevredenheid individuele gebruikers zwembaden en Kardinges	7,6	8	-*
Klanttevredenheid gebruikers sportparken	6	-	-
Klanttevredenheid gebruikers sporthallen	-	7	6,2
Klanttevredenheid gebruikers gymlokalen	-	-	-
Bezettingsgraad gymlokalen	60%	51%	59%
Bezettingsgraad sporthallen	50%	55%	51%

*Om een representatief aantal respondenten te hebben en in het KTO ook de ijsbaan mee te nemen loopt de KTO zwembaden en ijsbanen nog en is er nog geen rapportage van gemaakt

5.1.2 Faciliteren verenigingen: samenwerking en vitaliteit

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Klanttevredenheid besturen verenigingen (en instellingen) over de accommodaties (alle accommodaties).	8	8	-*

* dit onderzoek wordt tweejaarlijks uitgevoerd, volgend onderzoek in 2019.

5.1.3 Sportieve ruimte openbaar en openbare ruimte sportief

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal projecten open sportparken		2	-
Aantal sportief ingerichte sport- en speelvoorzieningen dat is gerealiseerd		2	2

Deelprogramma 5.2: Jeugd in Beweging en Ruim Baan voor talent voor talent

Effectindicator(en)	Behaald 2016	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% bewoners (18 jaar e.o.) dat zegt (wel eens) te sporten	74% (60% (*))	-	<i>toename</i>	73% (59% (*))
% jongeren (groepen 2 en 4 VO) dat voldoet aan de Nederlandse norm gezond bewegen (NNGB) (II)	-	-	-	-**

* Wekelijks sporten (ja);

** Betreft een indicator uit Jeugd gezondheidsenquête (GGD), 1x per 4 j (laatste uit 2015).

5.2.1 Jeugd in beweging

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal school sportclubs in B-Slimwijken		16	16
Aantal vakdocenten voor sport en beweging in het onderwijs	16 fte	16 fte	16 fte
Aantal kinderen dat gebruik maakt van het jeugdsportfonds	1.005	1.200 tot 1.400	1.188
% kinderen groep 6 met zwemdiploma	94%	90 - 100%	volgend onderzoek in 2019

5.2.2 Ruim baan voor talent

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal ondersteunde RTC's	7	7	7
Aantal ondersteunde topsport- talentevenementen	7	5 - 6	6
% talenten dat doorstroomt naar een hogere status	Afhankelijk van eisen die NOC NSF stelt. Indicator vervalt vanaf begroting 2019.	-	Afhankelijk van eisen die NOC NSF stelt. Indicator vervalt vanaf begroting 2019
Aantal topsporttalenten dat vanuit een RTC doorstroomt naar een hoger niveau	47*	-	32*

*optelsom van verschillende (team)sporten

Programma 6: Cultuur

Deelprogramma 6.1: Culturele infrastructuur

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Positie gemeente Groningen in Atlas voor Gemeenten	-	Top 5	7*
Aantal instellingen dat onder verscherpt toezicht is gesteld	3	3	

*De provincie Groningen stond in 2018 op de eerste plaats van de Regionale Cultuurindex.

6.1.2 Een sterke basis en ruimte voor vernieuwing

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% subsidieaanvragen afgehandeld binnen de daarvoor gestelde termijn (100%)	100%	100%	100%
% benutting van de beschikbare budgetten voor cultuurprojecten	100%	100%	100%
Toegekende aanvragen incidentenbudget - samen met provincie	-	-	75
Afgewezen aanvragen incidentenbudget - samen met provincie	-	-	46
Toegekende aanvragen BAK (amateurkunst)	-	-	92
Afgewezen aanvragen BAK (amateurkunst)	-	-	0

6.1.4 Overall cultuur

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal bezoekers Oosterpoort/ Stadsschouwburg (OPSB)	302.000	Tussen 240.000 en 260.000	330.000
Aantal bezoekers Groninger Museum	213.200	180.000	234.000
Aantal projecten Kunst op Straat	4	4	6

6.1.5 Evenementen

Prestatie indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal evenementen 200 - 1.000 bezoekers	95	160	104
Aantal evenementen 1.000 - 2.000 bezoekers	41	70	37
Aantal evenementen 2.000 - 25.000 bezoekers	21	25	26
Aantal evenementen meer dan 25.000 bezoekers	3	3	5
Aantal meldingen geluidsoverlast evenementen (totaal)	324	195	198
Aantal meldingen geluidsoverlast evenementen - overige evenementenlocaties	29	30	35
Aantal meldingen geluidsoverlast evenementen - Binnenstad	48	10	37*
Aantal meldingen geluidsoverlast evenementen - Stadspark	130	80	33
Aantal meldingen geluidsoverlast evenementen - Kardinges	17	20	2
Aantal meldingen geluidsoverlast evenementen - Rode Haan	13	10	6
Aantal meldingen geluidsoverlast evenementen - Suikerunieterrein	66	45	85*

* Het aantal meldingen geluidsoverlast op het Suikerunieterrein en in de binnenstad is licht hoger dan onze ambitie. Wij hebben deze ambitie scherp gesteld en spannen ons maximaal in om het aantal meldingen over geluidsoverlast zo veel mogelijk te beperken. De afgelopen jaren zien wij dat het aantal meldingen hoger ligt dan onze ambitie. Dit wordt verklaard door enkele evenementen.

Deelprogramma 6.2: Deelname aan cultuur

6.2.2 Een leven lang cultuur

Prestatie-indicatoren	Verwacht 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal bezoekers Groninger Forum	1.229.004	1.100.000	1.225.037
Aantal uitleningen bibliotheek	826.405	1.370.000	781.225
Aantal leden bibliotheek	42.379	45.500	42.457
% Groningers dat wekelijks naar OOG kijkt	49%	42%	-
Aantal bezoekers Noordelijk Scheepvaartmuseum	38.757	35.000	35.000
Aantal gehonoreerde projecten Plusregeling amateurkunst (en uitputting budget)	43	35	44
Aantal bereikte leerlingen in het basisonderwijs met CMK	9.752	12.500	12.396
% deelnemende scholen aan CMK	59%	90%	*75%
Aantal scholen in het VO met de Cultuurkaart	10	10	10

* Het is in de praktijk weerbarstig om scholen aan te haken. Tegelijkertijd zien we dat we niet het streefpercentage voor het aantal scholen, maar wel een toename in het aantal bereikte leerlingen in het basisonderwijs met CMK hebben behaald.

Programma 7: Verkeer

Deelprogramma 7.1: Fiets

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% fietsers in modal split van stedelijke mobiliteit	64,9%	>65%	64,9%
% fietsgebruik in de modal split met de regio	-	-	-
Gemiddelde snelheid van fietsers in de stad (km/h)	-	18,0	-
Rapportcijfer voor fietsen in Groningen	7,2	7,2	-
Waarderingscijfer kwaliteit bewaakte fietsenstallingen	7,1	7,1	-

7.1.1 De fiets eerst

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal fiets effect analyses (FEA)	15	15	15

7.1.2 Een samenhangend fietsnetwerk

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal OV-fietsverhuurlocaties bij stations en P+R-terreinen	7	7	6
Aantal aangelegde ontbrekende schakels	3	2	2
Aantal Fietsroutes Plus (verbinding met de regio)	3	3	3
Aantal verkeerslichten met slimme techniek	26	28	28
Aantal ontbrekende schakels in het fietsnetwerk	9	7	7

7.1.3 Ruimte voor de fiets

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal Slimme Routes in de gemeente Groningen	3	5	3
Toegevoegde stallingscapaciteit op straat in de binnenstad	500	500	600

7.1.4 Fietsparkeren op maat

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Stallingscapaciteit fietsenstallingen Binnenstad	1.230	2.230	1.230
Stallingscapaciteit fietsenstallingen Hoofdstation	9.900	9.900	9.900
Stallingscapaciteit fietsenstallingen Groningen Europapark	700	700	700
Stallingscapaciteit fietsenstallingen Groningen Noord	272	512	272
Tevredenheidscijfer fietsenstallingen	7,1	7,1	

7.1.5 Het verhaal Groningen fietsstad

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal campagnes fietsgedrag	6	6	6

Deelprogramma 7.2: Openbaar vervoer

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Klanttevredenheidscijfer openbaar busvervoer (basisnet en HOV)	7,7 (Basisnet) en 7,7 HOV	(Minimaal) 7,5 Basisnet en 7,8 HOV	7,6 (Basisnet) en 7,8 HOV
CO ₂ -uitstoot per reizigerskilometer bus	Daling van 8,9% t.o.v. 2016 (112 gr/rkm)	(Minimaal) 4% minder CO ₂ -uitstoot per rkm ten opzichte van 2016	Daling van 8,1% t.o.v. 2016 (113gr/rkm)
% doorstroming openbaar vervoer	56,3%	≥60%	55,6 %
Aantal reizigerskilometers regionale treinen Groningen (in miljoenen)	240 *	≥270	n.n.b.

* Het verchippen van de sterabonnements heeft geleid tot andere inzichten in het gebruik van deze abonnementen per baanvak.

7.2.1 Bereikbaarheid dynamo's HOV

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal DRIS-panelen (overzichtspanelen) binnen de gemeente Groningen	222	≥226	222

7.2.2 Stedelijke bereikbaarheid OV

Prestatie-indicatoren	Begroting 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Waardering openbaar vervoer op buurtniveau	84%	>84% (zeer) tevreden	83%

Deelprogramma 7.3: Auto

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aandeel van de auto in de modal split binnen de gemeente Groningen	31,9%	30-35%	31,9%
Aantal auto's op het binnencordon (werkdag)	229.600	220.000	
Totale reistijd op 9 specifieke trajecten (wegen)	85	max. 180,5	*
Ervaring bewoners van overlast van autoverkeer in de eigen wijk	-	<16%	18%

7.3.1 Bereikbaarheid dynamo's auto

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal gelijkvloerse kruisingen in ringwegen	5	5	5
Aantal experimenten met goederenvervoer	3	2	2
Aantal gerealiseerde spitsmijdprojecten	3	1	2

7.3.2 Stedelijke bereikbaarheid auto

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal kruisingen dat is aangepakt op het gemeentelijk wegennet	2	2	1

Deelprogramma 7.4: Parkeren

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
---------------------	-----------------	----------------	-----------------

% bezetting P+R-terreinen		74%	48%
Gemiddelde cijfer P+R-terreinen		8,1	8,1*
Gemiddelde parkeerdruk in de wijken		62%	61%***
Gemiddelde rapportcijfer parkeergarages		7,9	7,7*
% bewoners dat aangeeft dat parkeerprobleem belangrijkste ervaren probleem is		15%	18%**

* Rapport Parkeren in Groningen, november 2017, I&O research

** Voorlopige cijfers Wijkenquête 2018

*** Voorlopige cijfers parkeerdrukmeting 2017

7.4.1 Parkeervoorzieningen

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal parkeerplaatsen op P+R-terreinen		3.800	3.979
Aantal wijken waarmee een parkeerplan is opgesteld		1	3
Aantal laadpunten voor elektrische voertuigen		95	85 (+15 in procedure)
Aantal laadpunten in gemeentelijke parkeergarages		22 (14 met 22 kWh)	26

7.4.2 Parkeerbedrijf

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Betalingsbereidheid bij betaald parkeren		90-95%	90-95%
Aantal uren inzet parkeerhandhaving		32.000	38.000

Deelprogramma 7.5: Verkeersveiligheid

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% bewoners dat zegt (zeer) tevreden te zijn over de verkeersveiligheid in de eigen omgeving	-	60	
Aantal letselschadegevallen per jaar	345	380	

7.5.1 Verkeersveiligheid

Prestatie Indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal verkeerseducatieprojecten op basisscholen en voortgezet onderwijs	180 *	80	189 **
Aantal verkeerseducatieprojecten buiten onderwijs om	50	20	92
Aantal aangepakte verkeersonveilige situaties	17	3	18

* optelsom verkeerseducatie op alle onderwijslocaties (basis + VO)

** in 2018 zijn 60 educatieprojecten voor basisonderwijs beoogd en 135 behaald. Voor voortgezet onderwijs waren er 20 beoogd en 54 behaald

Programma 8: Wonen

Deelprogramma 8.1: Gezinnen

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal gezinnen (met 1 of meerdere kinderen) dat is verhuisd naar de regio Groningen-Assen	547	450	427
Aantal gezinnen (met 1 of meerdere kinderen) binnen de gemeente Groningen	21.443	22.000	21.369
Aantal gezinnen dat verhuist van de regio Groningen-Assen naar de gemeente Groningen	206	180	107
Aantal toegevoegde grondgebonden woningen in de uitleg (exclusief jongerenhuisvesting)	181	315	167
Aantal toegevoegde grondgebonden woningen in de bestaande stad (exclusief jongerenhuisvesting)	327	193	283
Het cijfer dat gezinshuishoudens (met 1 of meerder kinderen) geven voor hun woning	-	8	8*
% gezinshuishoudens dat woont in een (zeer) prettige buurt	-	95%	

*) Voorlopig cijfer uit Wijkenquête 2018

8.1.1 Bouwen in de uitleg

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Jaarlijks gemiddelde plancapaciteit voor grondgebonden woningen in uitleggebieden (exclusief jongerenhuisvesting)	200	200	200
Aantal woningen in de pijplijn voor de uitleg (vergunning verleend, maar nog niet gereed gemeld)	440	303	365
Aantal gerealiseerde grondgebonden woningen in de uitleggebieden	181	377	145

8.1.2 Bouwen in de bestaande stad

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Jaarlijks gemiddelde plancapaciteit voor grondgebonden woningen en appartementen (exclusief jongerenhuisvesting)	580	400	400
Aantal woningen in de pijplijn voor de bestaande stad (vergunning verleend, maar nog niet gereed gemeld)	1.069	963	1.357
Aantal gerealiseerde woningen in de bestaande stad (excl. jongerenhuisvesting)	580	963	842

Deelprogramma 8.2: Jongerenhuisvesting

Effectindicator(en)	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal toegevoegde zelfstandige woningen jongerenhuisvesting door nieuwbouw of transformatie	740	430	294
% jongeren dat (zeer) tevreden is over de woningkwaliteit	-	>80%	
% internationale jongeren dat (zeer) tevreden is over de woningkwaliteit	-	>70%	
% Stadgers dat aangeeft dat de omgang tussen student en Stadger goed is	-	>70%	67%*
Wachttijd voor onzelfstandige kamer	-	2 weken	-
Wachttijd voor zelfstandige kamer	-	2 maanden	2,3 jaar
Aantal klanten dat (zeer) tevreden is over Wijk Inzet Jongeren & studenten (WIJS)	-	>70%	

*) Voorlopige cijfers Wijkenquête 2018

8.2.1 Kwaliteit jongerenhuisvesting

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal geplaatste fietsenklemmen	211	200	151
Plancapaciteit voor aantal zelfstandige woningen jongerenhuisvesting	740	950	294
Aantal zelfstandige woningen voor jongeren in de pijplijn (vergunning verleend, maar nog niet gereed gemeld)	910	430	ca. 3.000

8.2.2 Kamerverhuurbeleid

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal verstrekte onttrekkingsvergunningen voor kamerverhuur	9	<30	0

8.2.3 WIJS

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal studenten dat via WIJS actief is in de buurt	+/- 1.230	1.600	1.300
Aantal bewoners dat via WIJS-diensten afneemt	Direct: 385, Indirect: +/- 800	1.000	Direct: +/- 550, indirect: 850*
Aantal bezoekers van website stadclickt	85.000	120.000	148.896

*Dit betreft bewoners die via WIJS in Paddepoel geholpen zijn door 1 op 1 advies. Op stedelijk niveau bereikt WIJS aanzienlijk meer bewoners door de activiteiten die georganiseerd worden door en met de studenten van WIJS, zoals workshops en evenementen.

Deelprogramma 8.3: Wonen en zorg

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal bezoekers "Huis van morgen"	200	400	350
Slaagkans senioren 65+ ers Woningnet	70%	75%	70%
Aantal in voorbereiding zijnde projecten voor bijzondere woonvormen	3	2	2
% mensen met een beperking dat tevreden is over de voorzieningen in de	>70%	> 80%	78%

eigen wijk			
% 65+'ers dat aangeeft dat de woning geschikt is voor het type huishouden	>70%	> 90%	92%

8.3.1 Ouderen- en zorghuisvesting

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal (media)campagnes gericht op informeren ouderen over hulpmogelijkheden langer thuis wonen	4	3	2

8.3.2 Bijzondere woonvormen

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal in voorbereiding zijnde projecten voor bijzondere woonvormen	3	4	1
Aantal woningen behorende bij de projecten bijzondere woonvormen	240	-	210

Deelprogramma 8.4 Kwaliteit woningvoorraad

8.4.1 Energieneutraal wonen

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal woningen dat jaarlijks energiebesparende of duurzame energiemaatregelen neemt via loket Groningen Woont Slim	111	1000	1400
% corporatiewoningen met energielabel B of beter	31%	-	-

Deelprogramma 8.5: Betaalbaarheid en beschikbaarheid

Effectindicator(en)	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Slaagkans jongeren op Woningnet	17,4%	35%	23,2%
Slaagkans 65+'ers op Woningnet	39,4%	70%**	23,3%
Slaagkans huishouden > 2 personen op Woningnet	23,0%	35%	9,2%
Slaagkans gemiddelde op Woningnet	23,1%	35%	22,7%

Woningvoorraad corporaties	38.293	32.895*	39.400
Mutatiegraad woningen (corporatief)	9,1%	10%	10,06%

* Dit getal verschilt van het aantal behaalde woningen in 2017. Dit komt door een foutief ingevoerd getal. Het werkelijke aantal woningen eind 2017 was 38.293. Dit is ook aangegeven tijdens de jaarrekening 2017.

** Het beoogde percentage wijkt af van het behaalde percentage o.a. omdat Patrimonium is toegevoegd aan het woonruimteverdeelsysteem. Daarnaast zien we de afgelopen jaren een lagere trend. We stellen de beoogde percentages bij naar meer realistische percentages voor de komende jaren.

8.5.1 Betaalbaarheid en beschikbaarheid

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal uitgepode (verkochte) sociale huurwoningen naar type	174	231	152

Deelprogramma 8.6: Cultuurhistorie en archeologie

Effectindicator(en)	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal gebouwen Rijksmonumenten	637	637	637
Aantal archeologische Rijksmonumenten	32	32	32
Aantal gemeentelijke monumenten	774	776	776
Aantal gemeentelijke archeologische monumenten	22	22	22
Aantal beschermde stadsgezichten	8	8	8
Aantal planologisch beschermde percelen	184	184	184

8.6.1 Monumenten

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal adviezen met betrekking tot wijzigingsverzoeken bij rijks- en gemeentelijke monumenten	306	230	265
Aantal vergunningaanvragen (verleend/geweigerd) bij wijziging van rijks- en gemeentelijke monumenten	116	120	219
Aantal bouwhistorische verkenningen en aantal bouwhistorische begeleidingen ten behoeve van vergunningverlening	50	50	56

8.6.2 Archeologie

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal archeologische adviezen bij verleende omgevingsvergunningen	85	100	103
Aantal archeologische activiteiten (vooronderzoeken, begeleidingen, waarnemingen en opgravingen)	40	25	52
Aantal 'ingepaste' archeologische waarden (behouden in situ)	18	30	25

Programma 9: Kwaliteit van de leefomgeving

Deelprogramma 9.1:Onderhoud & Beheer Openbare Ruimte

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Tevredenheid van bewoners over het onderhoud	-	>6,5	6,5*
Aantal storingen bij bruggen die langer dan 1 dag duren		0	0
% verhardingen met kwaliteit voldoende	93 %	93 %	96 %
Aantal bewoners actief in onderhoud	16.300	14.355	17.261

*Het cijfer wordt berekend door Onderzoek en Statistiek op basis van resultaten van de enquête Leefbaarheid.

9.1.1 Schone en hele leefomgeving

Prestatie indicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% van de stad dat voldoet aan de BORG-kwaliteit	91 %	90 %	87%
- Stadspanel			95%
- Cyber			
% van het programma groot onderhoud en vervanging dat is uitgevoerd	94%	90 %	89 %

9.1.2 Riolering en water

Prestatie indicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal meters riool dat is vernieuwd	9.000	9.143	7.194
Toename oppervlakte (ha) verharding waar regen- en afvalwater wordt gescheiden	3,2	4,4	3,2

9.1.3 Ecologie en groen

Prestatie indicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% van het ecologisch areaal dat voldoet aan BORG*	78%	90%	-
Oppervlakte (ha) ecologisch areaal**	874	873	874

* In 2018 is er geschouwd volgens de nieuwe schouwsystematiek. Hierbij hebben we gebruik gemaakt van het bestaande digitale stadspanel en hebben we de onderhoudskwaliteit ook door Cyber laten schouwen. In de afgelopen jaren is gebleken dat het onderdeel ecologie moeilijk te beoordelen was omdat het gaat om de verscheidenheid van planten en dieren en niet over netheid en verzorging. Voor schouwers was het lastig om dit onderscheid te maken bij de beoordeling. Het in 2017 behaalde percentage is daarom niet betrouwbaar. Om deze reden is het onderdeel ecologie uit de BORG-schouw gehaald. We onderzoeken nu hoe we de jaarlijkse ontwikkeling van de groene en ecologische (biodiversiteit) kwaliteit van de stad gaan monitoren.

** De hier gepresenteerde ontwikkeling van ecologisch areaal betreft de bruto oppervlakte van de Stedelijke Ecologische Structuur (SES). Omdat de netto oppervlakte "ecologisch beheerd areaal" een betere indicatie geeft van de ecologische kwaliteit van de stad, gaan we deze indicator vanaf 2020 daarop aanpassen.

9.1.6 Begraven

Prestatie indicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% van de begraafplaatsen dat voldoet aan de beoogde beeldkwaliteit	90 %	90 %	90 %

9.1.7 Bewonersparticipatie

Prestatie indicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal gefaciliteerde participatieprojecten	439	400	578

Deelprogramma 9.2 Afvalinzameling en -verwerking

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% afval dat wordt hergebruikt	58%	61%	59%

9.2.1 Afval inzamelen en verwerken

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Tevredenheid bewoners over mogelijkheid om gescheiden aan te leveren	-	7,5	-
Kg papier per inwoner (bronscheiding)	36	45	31
Kg glas per inwoner (bronscheiding)	18	20	18
Kg kunststof & drankkartons per inwoner (nascheiding)	29	30	28
Kg organisch materiaal per inwoner (bronscheiding)	42	42	41

Programma 10: Veiligheid

Deelprogramma 10.1: Veilige woon- en leefomgeving

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% onveiligheidsgevoel	-	17%	-
Overlastcijfer	-	3,2	-

10.1.1 Woninginbraken

Prestatie-indicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal aangiften van woninginbraken *)	546	750	713

*) Na een piek in 2013, is vanaf 2014 een daling geweest van het aantal woninginbraken. In 2015 en 2016 lag het aantal tussen de 800 en 900 inbraken per jaar. In 2017 is een flinke daling geweest van het aantal woninginbraken, zonder dat hier een verklaring voor te geven is. In 2018 is het aantal weer omhoog gegaan, hoewel dit nog altijd minder is dan het niveau van 2015-2016. En tevens minder dan het beoogde aantal.

10.1.2 Geweld

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal aangiften geweldsincidenten uitgaansgebied	543	< 525	388
Aantal meldingen huiselijk geweld	907	< 800	573
Aantal opgelegde huisverboden	44	< 45	47
Aantal aangiften Veilige Publieke Taak (hulpverleners)	163	< 75	97

10.1.4 Overlast

Prestatie-indicator(en)	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal meldingen overlast openbare ruimte afgehandeld door Stadstoezicht	2.700	2.000	2.900

*) Het aantal meldingen overlast openbare ruimte dat door Stadstoezicht wordt afgehandeld, wordt pas sinds enkele jaren als prestatie-indicator opgenomen. Voor 2017 is hiervoor een voorzichtige inschatting gemaakt van het aantal meldingen dat Stadstoezicht beoogde af te handelen. Bij de afhandeling worden meldingen die betrekking hebben op dezelfde locatie waar mogelijk eerst geclusterd en vervolgens afgehandeld.

10.1.5 Veilig ondernemen

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal aangiften door ondernemers van inbraken in kantoor-/bedrijfspannen en winkels	313	< 475	375

Deelprogramma 10.2: Jeugd en veiligheid

Effectindicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal problematische jeugdgroepen	4	2	4*

* In 2018 was sprake van 4 problematische jeugdgroepen. Twee hiervan zijn ook in 2018 weer afgeschaald, waardoor er 2 groepen zijn overgebleven.

10.2.1 Alcohol- en drugsgebruik

Prestatie-indicatoren	Behaald	Beoogd	Behaald
	2017	2018	2018
Aantal geconstateerde overtredingen alcoholverkoop aan jongeren (< 18 jaar)	37	< 75	24
Aantal geconstateerde overtredingen verkoop en aanwezigheid jongeren in coffeeshops	0	< 5	0

10.2.2 Problematische jeugdgroepen

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal opgestarte begeleidingstrajecten voor jongeren door het Veiligheidshuis*	54	100	89

*dit betreft het aantal trajecten verbonden op problematische jeugdgroepen.

Deelprogramma 10.3: Integriteit en veiligheid

10.3.1 Georganiseerde criminaliteit

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal adviesaanvragen bij bureau Bibob	4	5	3
Aantal geweigerde vergunningen op grond van Bibobcriteria	4	5	6

De wet Bibob is een (preventief) bestuursrechtelijk instrument. Als er een ernstig gevaar dreigt dat (bijvoorbeeld) een vergunning wordt misbruikt, kan het bevoegde bestuursorgaan de aanvraag weigeren of de afgegeven vergunning intrekken. Bovenstaand schema geeft aan hoe vaak de Bibob is gebruikt in 2018.

10.3.2 Mensenhandel

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Nieuwe in behandeling genomen potentiële casussen door de ketenregisseur	70 *	40	39 **

* regio Groningen. Voor de gemeente Groningen betrof het aantal casussen 28.

** gemeente Groningen.

10.3.3 (Vergunde) prostitutie

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal bestuurlijke maatregelen in de vergunde prostitutie	7	10	7
Aantal bestuurlijke maatregelen in de illegale prostitutie	38	20	30

10.3.4 Hennepteelt en drugshandel

Prestatie indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal gesloten drugspanden *)	30	20	39

*) Het beoogde aantal woningsluitingen voor 2017 was 20 panden, het werden er 30. Voor de begroting 2018 hebben we aansluiting gezocht bij het beoogde aantal voor 2017, namelijk 20 panden. Het zijn er in 2018 39 geworden. De stijgende lijn is te wijten aan een verbeterde samenwerking met de ketenpartners, waardoor we sneller en vaker geïnformeerd worden over het aantreffen van drugs in een woning.

Deelprogramma 10.4: Fysieke veiligheid

10.4.1 Veiligheidsregio Groningen

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal gecontroleerde kamer-verhuurpanden	953	1000	1025
Aantal bestuurlijke maatregelen na controle kamer-verhuurpanden	8	< 10	3

Programma 11: Dienstverlening

Deelprogramma 11.1: Publieke dienstverlening

Effectindicator(en)	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Waardering inwoners algehele gemeentelijke dienstverlening	6,9	7,5	6,9

11.1.1 Regie dienstverlening

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Klanttevredenheid publieksbalie Harm Buitenplein	-	8	8,1
Klanttevredenheid publieksbalie Kreupelstraat	-	8	8,1
Klanttevredenheid Digitale dienstverlening Internet	7,2	7	7,1
Klanttevredenheid telefoonnummer 14 050	7,5	7,5	7,5
Terugbellen binnen 24 uur	-	100%	55%*
Gemiddelde wachttijd balie (op afspraak) norm: 5 min	-	5 min	1:33
Gemiddelde wachttijd balie (vrije inloop) norm: 15 min	-	15 min	5:58

*Het grote verschil is reden om in 2019 onze volle aandacht op het binnen de norm terugbellen te richten. Met betere afspraken binnen de organisatie zorgen we vanuit onze regierol voor verbetering.

11.1.2 Klantcontact centrum (KCC)

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% beantwoorde gesprekken	92%	95%	95%
% opgenomen gesprekken binnen 30 seconden	83%	80%	85%
% zelfstandig afgehandelde vragen	80%	80%	80%
% beantwoorde vragen via Twitter, Facebook en WhatsApp binnen 24 uur op werkdagen	100%	100%	100%

11.1.3 Burgerzaken

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Klanttevredenheid burgerzaken Kreupelstraat	-	8	8,1
Kwaliteit Basisregistratie Personen (BRP)*	-	Goed	Goed

* De zelfevaluatie hanteert een scoringstabel tussen Onvoldoende/Voldoende/Goed.

11.1.4 Belastingen

Prestatie-indicatoren	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
% realisatie belastingopbrengst	-	100%	103%
% bezwaarschriften afgedaan binnen gestelde termijn	-	100%	45%
Oordeel Waarderingskamer op basis van audit	-	Goed	Goed
Aantal particuliere woningbezitters dat WOZ-wijzigingen voor eigen pand doorgeven	-	5%	8%

Paragraaf 2: Duurzaamheid

Prestatie-indicatoren	Behaald 2014	Behaald 2015	Behaald 2016	Behaald 2017
Totale energiegebruik in Groningen	15.355 TJ	15.576 TJ	15.130 TJ	17.787 TJ *
Totale hoeveelheid geproduceerde duurzame energie	637 TJ	699 TJ	821 TJ	1.050 TJ
Aandeel duurzame of hernieuwbare energie	4,1%	4,5%	5,4%	5,9%
Totale CO ₂ -uitstoot in kton ²⁾	1.192	1.172	1.116	1.250

* Toename is te verklaren door de herindeling van de gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer.

Paragraaf 9: Bedrijfsvoering

prestatie indicator(en)	Behaald 2016	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018	Landelijk gemiddelde 2017
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	872	917	-	987	695
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	11,2	11,8	-	11,3	7,5
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	10,8	11,3	-	10,9	6,6
Overhead (% van de totale formatie)	28,2%	27,9%	-	27,5%	30,6%
% betalingen binnen wettelijke termijn	95%	97%	90%	95%	89,1%
% bezwaarprocedures afgehandeld binnen de wettelijke termijn	78%	76%	85%	75%	-
% bezwaarschriften via informele weg	44%	38%	40%	38%	-
% oninbare facturen sociale zekerheid (ten opzichte van totale vorderingen)	-	19%	19%	28%	-
% oninbare facturen belastingen	-	1,10%	1,10%	0,4%	-
% oninbare facturen overig privaatrechtelijk	-	0,60%	0,10%	0,18%	-

Prestatie indicatoren inkoop

prestatie indicator(en)	Behaald 2016	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018	Landelijk gemiddelde
% duurzame inkoop (aanbestedingen >50.000 euro)	100%	100%	100%	100%	65%
% lokale inkoop (binnen gemeente Groningen) - inkoopwaarde besteed bij leveranciers binnen de gemeente ten opzichte van de totale inkoopwaarde	-	44,70%	32,50%	39%	31,5%
% regionale inkoop	-	53,70%	57%	53%	43,4%
percentage aanbestedingen waarin afspraken worden gemaakt over de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.	-	43,00%	35,00%	35,3%	46,7%

Prestatie indicatoren privacy

prestatie indicator(en)	Behaald 2016	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018
Aantal jaarlijks geregistreerde meldingen over (mogelijke) datalekken	6	13	≤6	40
Percentage melden (mogelijke) datalekken binnen 72 uur	-	-	-	100%

Prestatie indicatoren mobiliteit en externe inhuur

prestatie indicator(en)	Behaald 2016	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018	landelijk gemiddelde 2017
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten externen)	15,20%	16,60%	14,90%	15,4%	20%
Instroom – aantal medewerkers in dienst	-	276	-	272	-
Uitstroom – aantal medewerkers uit dienst	-	317	-	260	-
Interne mobiliteit - % medewerkers dat veranderd is van functie of afdeling ten opzichte van het totaal aantal medewerkers aan het begin van het jaar	-	2,10%	-	3,04%	6,9%

Prestatie indicatoren ontwikkeling medewerkers

prestatie indicator(en)	Behaald 2016	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018	Landelijk gemiddelde 2017
Uitgaven persoonlijke ontwikkeling per medewerker x 1 euro	1.574	1021	-	1040	-
Medewerkerstevredenscijfer gemeentebreed (MTO)	-	-	7	nvt	7,2
Ziekteverzuim	6,70%	5,30%	5,60%	5,9%	5,3
Meldingsfrequentie	1,2	0,9	1,1	0,99	0,9

Prestatie indicatoren verjonging

prestatie indicator(en)	Behaald 2016	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018	Landelijk gemiddelde 2017
Aantal stagiairs en trainees	-	229	250	269	-
% medewerkers onder 35 jaar	-	8,2%	-	11,30%	9%

Prestatie indicatoren diversiteit

prestatie indicator(en)	Behaald 2016	Behaald 2017	Beoogd 2018	Behaald 2018	Landelijk gemiddelde 2017
Aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt geplaatst in een afspraakbaan	36	10	10	11	-
% vrouwen in leidinggevende posities	-	36,30%	-	36,4%	39,1%

Bijlage 3 kredietvoorstel investeringen in de openbare ruimte

In dit kredietvoorstel voor de investeringen in de openbare ruimte gaan we eerst in op de investeringen riolering (1), daarna een weergave van de vervangingen in de openbare ruimte (2).

1. Riolering

In de lopende Water- en Rioleringsplannen van de gemeente Groningen is vastgesteld welk onderhoud en vervangingen nodig zijn aan de gemeentelijke riolering. Jaarlijks wordt door de gemeenteraad een uitvoeringskrediet vastgesteld voor de investeringsmaatregelen aan de gemeentelijke riolering voor het eerstvolgende kalenderjaar. In het planjaar 2019 verwachten wij voor een bedrag van 11,338 miljoen euro aan investeringen in de bestaande riolering uit te voeren. Voor uitvoering in 2019 stellen wij in deze begroting voor om het benodigde uitvoeringskrediet van 5,516 miljoen euro beschikbaar te stellen (totaal benodigd 11,338 miljoen euro minus reeds aangevraagd in voorgaande jaren 6,541 miljoen euro vermeerderd met afdracht BTW compensatiefonds 0,719 miljoen euro).

Jaartallen van oorspronkelijke planning GWRP		benodigd krediet	percentage uit te geven in 2019	bedrag 2019
2015				
Buurt 71 Gruno buurt Zuid Fase 1		€ 2.732.800	10%	€ 273.280
buurt 13, Kostverloren		€ 3.894.450	10%	€ 389.445
2016				
Buurt 71 Gruno buurt Zuid Fase 2		€ 2.626.400	10%	€ 262.640
buurt 33 Korreweg buurt fase 1		€ 3.315.200	80%	€ 2.652.160
Vervanging besturingskasten		€ 1.716.000		
2017				
buurt 33 Korreweg buurt fase 2		€ 3.438.400	80%	€ 2.750.720
2018				
buurt 33 Korreweg buurt fase 3		€ 2.130.800	10%	€ 213.080
2019				
Relinen 2019		€ 1.500.000	100%	€ 1.500.000
Watertaken 2019		€ 750.000	100%	€ 750.000
Sanering riool 2019		€ 2.500.000	10%	€ 250.000
Afkoppelen Paddepoel 2019		€ 1.000.000	50%	€ 500.000
Subsidieregelingen 2019		€ 100.000	100%	€ 100.000
Waterstructuurplan Zuid (Vondellaan)		€ 750.000	100%	€ 750.000
Doorspoelleiding Oosterpark		€ 300.000	100%	€ 300.000
Riolering Ten Boer Wedmanstraat		€ 600.000	36%	€ 215.000

Jaartallen van oorspronkelijke planning GWRP	benodigd krediet	percentage uit te geven in 2019	bedrag 2019
Riolsanering Haren 2019	€ 792.514	50%	€ 396.257
Rioolpompen en gemalen Haren 2019	€ 35.000	100%	€ 35.000
TOTAAL UITVOERING			€ 11.337.582
REEDS AANGEVRAAGD KREDIET			€ 6.541.325
Nog benodigd krediet 2019			€ 4.796.257
Afdracht BCF			€ 719.439
TOTAAL KREDIETAANVRAAG 2019			€ 5.515.696

2. Overige vervangingen openbare ruimte

Behalve riolering is er ook een aantal (andere) voorzieningen in de openbare ruimte in zodanige staat dat ze aan vervanging toe zijn. Met ingang van 2012 heeft de Raad ingestemd met het meerjarenplan, waarin de vervangingsinvesteringen en aanvullend lang cyclisch onderhoud zijn opgenomen. Het meerjarenplan wordt structureel geactualiseerd. In onderstaande tabel ziet u welke vervangingen nodig zijn in de periode 2019-2022.

	2019	2020	2021	2022	Totaal 19-'22
Wegen	1.774	1.665	1.635	1.700	6.774
Kunstwerken	2.213	2.317	1.902	1.468	7.900
Openbare verlichting	2.189	1.664	1.914	914	6.681
Groen (bomen)	649	649	649	649	2.596
Speelvoorzieningen	620	525	657	525	2.327
Totaal uitgaven	7.445	6.820	6.757	5.256	26.278
waarvan:					
Vervanging	6.813	5.775	6.316	4.966	23.870
Groot Onderhoud	632	1.045	441	290	2.408

Voor de uitvoering van de voorzieningen ter hoogte van 7,445 miljoen stellen wij voor het jaar 2019 een uitvoeringskrediet van 6,813 miljoen euro beschikbaar te stellen en het groot onderhoud van 632 duizend bij Wegen (verhardingen) te dekken uit de Exploitatie (nog niet volledig benutte krediet kapitaallasten).

Maatregelen 2019	Locaties	Vervangingen (investeringen) (bedragen x 1000 euro)	Aanvullend lang cyclisch onderhoud[1] (exploitatie) (bedragen x 1000 euro)
Verhardingen	- Bakboordswal fase 2	1.142	632
	- Gedempte Zuiderdiep		
	- Bedumerweg		
	- Agricolastraat		
	- Zoutstraat		
	- Havenstraat		
	- Grote Leliestraat		
	- Zonnelaan		
	- Haren		
	- Damsterdiep		
Bruggen	- Pleiadenbrug	634	
	- Herman Colleniusbrug		
Oeverbeschoeiing [2]	- Reitdiep	620	
	- Aanpak sluiskade, bijdrage Waterschap NZV	98	
	- Hoendiep/Kerkstraat subsidie rijk	71	
Tunnels en Viaducten	- Hereweg spoorweg viaduct	600	
Houten bruggen en steigers	- Kremersheerd	190	
Vervangen OV-kabels [3]	- Binnenstad	2.025	
	- Oranjebuurt		
	- Oosterpoort		
	- Peizerweg		
Vervangen lichtmasten div locaties [4]		164	
Vervangen speeltoestellen en val dempende ondergronden [5]	- Diverse locaties	620	
Groen (bomen)	- Noodweg	649	
	- Antwerpenweg		
	- Savornin Lohmanlaan		
	- Platvoetspad		
	- Peizerweg		
	- Vestdijklaan		
Totaal 2019		6.813	632

[1] Naast de vervangingen is ook een deel van het lang cyclisch (groot) onderhoud niet gedekt in de regulier onderhoudsbudgetten. Het (nog) niet voor kapitaallasten van investeringen benodigde deel van het gereserveerde budget zetten we in voor dit aanvullende lang cyclisch onderhoud.

[2] De vervangingsinvestering in oeverbeschoeiingen wordt voor een bedrag van 169 duizend euro (aanpak Sluiskade en Hoendiep) gedekt uit bijdragen van derden.

[3] In de voorgaande jaren is mede door afstemming op programma's nutsbedrijven achterloop ontstaan in de vervanging van OV kabels. Daar stond tegenover dat er meer investeringen nodig waren voor het vervangen van speeltoestellen (zie ook voetnoot 5). Hierdoor wordt het investeringsbedrag voor OV in 2019 hoger dan oorspronkelijk gepland.

[4] Op basis van de actuele BBV behoren vervangingen van lichtmasten en -armaturen nu te worden geactiveerd terwijl die in het verleden (grotendeels) in de exploitatie werden geboekt. Het investeringsbedrag voor lichtmasten in 2019 en verder is daarom in deze overzichten toegevoegd. Voor de vervanging armaturen leggen wij binnenkort een separate kredietaanvraag aan u voor waarin wij een verduurzamingslag meenemen.

[5] Op basis van de actuele BBV behoren vervangingen van speeltoestellen nu te worden geactiveerd terwijl die in het verleden in de exploitatie werden geboekt. Het investeringsbedrag voor speeltoestellen in 2019 en verder is daarop aangepast.

Dekking kapitaallasten investeringen 2019.

Dekking investering (bedragen x 1000 euro)	Kapitaallas ten	Investeringsbedrag	Dekking aanvullend cyclisch onderhoud
Rijkssubsidie geluidsanering Hoendiep/Kerkstraat		71	Nog niet voor kapitaallasten benodigde deel meerjarenbeeld 2019: 632
Bijdrage waterschap NZV aan Sluiskade		98	
Beklemd reserve, vervangingsinveste- ringen openbare ruimte	63	525	
Exploitatie Gebiedszaken 2019	42	350	
Exploitatie Stadsbeheer 2019	16	476	
Meerjaren beeld 2019	258	5.293	
Totaal	379	6.813	